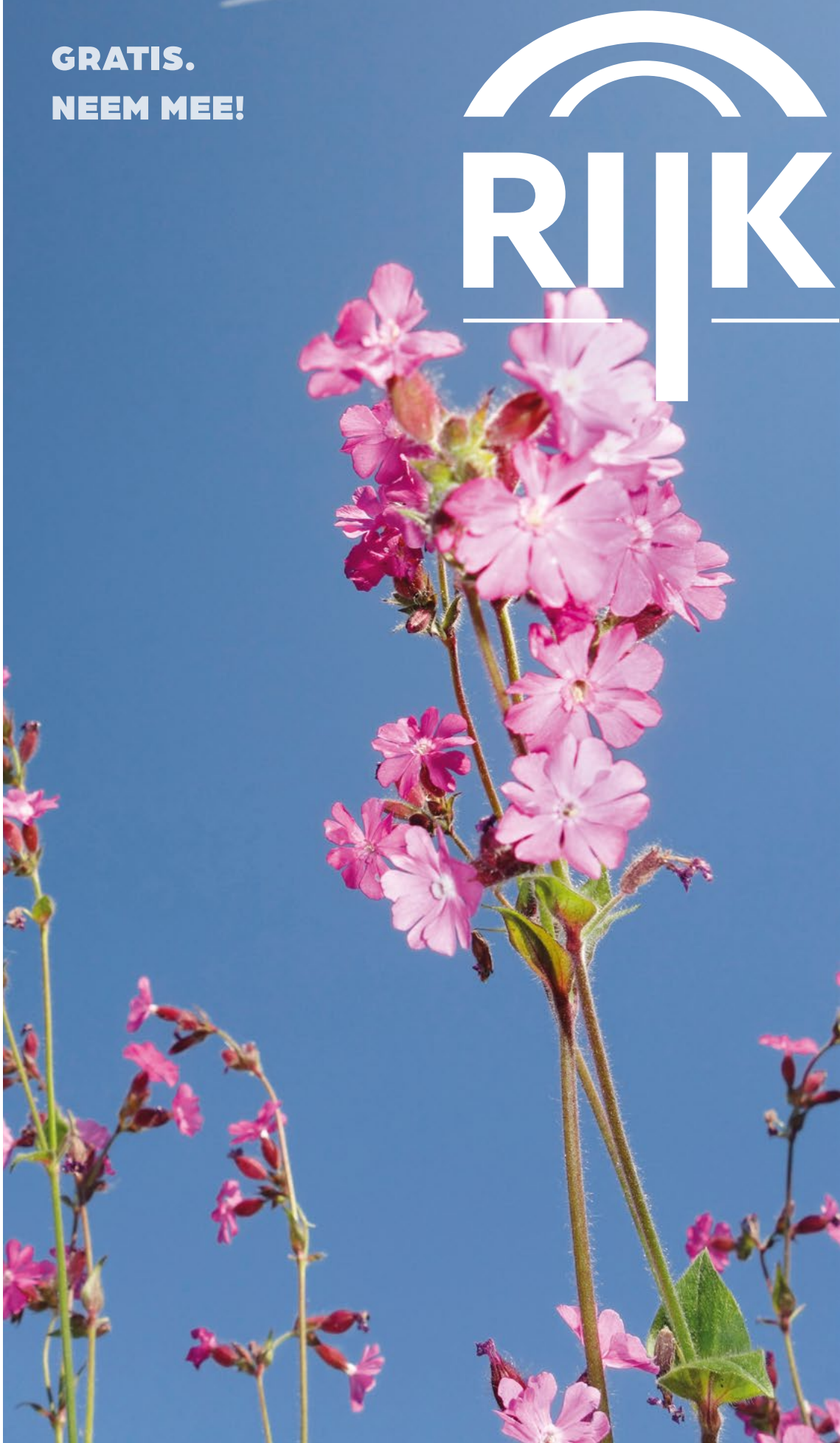

**GRATIS.
NEEM MEE!**

RIJK

AAN

- OPTIMISME
- PSYCHOLOGIE
- LIEFDE
- VRIENDSCHAP
- GEZONDHEID
- GELUK
- GESPREKKEN
- VR'JWILLIGERSWERK
- WILDE DIEREN
- HUISDIEREN
- TUIN
- ERBU HOREN
- ARCHITECTUUR
- SPIRITUALITEIT
- FINANCIËLE TIPS
- SPORT
- ENTERTAINMENT
- NATUUR
- FILOSOFIE
- OPVOEDKUNDE
- SPELLETJES
- BOEKEN
- REISJES
- FOTOGRAFIE
- MUZIEK
- TECHNIEK
- HISTORIE
- WINKELS
- COMMUNICATIE

**aan bewoners die van hun wijk houden
uitgave Het Lage Land, 's-Gravenland en Prinsenland**

Nr 07 – jaargang 34 – okt / nov / dec 2025 / jan 2026

Colofon

Het gratis magazine RIJK verschijnt 4 maal per jaar, ongeveer in maart, juni, september en december. Digitale editie: www.rikroelfzema.nl

Wilt u ons informeren over iets of uw mening over de inhoud met ons delen, dan graag naar rijkaanalles@hotmail.com of bel 06-48143064. De redactieleden vinden uw mening erg fijn!

Dit magazine voor de wijk wil de lezer vooral gelukkiger, blijer in liefde en vriendschap, trotser op onze wijk etc. etc. maken. Kortom RIJK is vooral positief, inhoudelijk, informatief en vol met tips. De terugkerende onderwerpen voor en over de drie wijken zijn: de Wijkraadllpg, vrijwilligerswerk, dieren in nood, gezondheidstips, communicatietips, natuur, architectuur, spirituele plekken, opvoedkundige antwoorden, hoe word je een leuke opa en oma, technische tips, winkels en bedrijfjes, historische weetjes, kennis over liefde, geluk en vriendschap, hoe om te gaan met eenzaamheid, wat weten boswachters en boa's over ons, financiële tips als je niet veel te makken hebt, waar kan je iets leuks bekijken in Nederland en achteraan in het blad een lang en zwaar artikel voor de liefhebber. We verschijnen te weinig om echt actueel te zijn dus voor de wijknieuwtjes verwijzen we naar de Havenloods of apps over de buurten.

Redactie

Hoofdredacteur Rik Roelfzema • Ineke van Engeldorp • Paul de Graaff • Fabienne Konings • Harry van der Meiden • Guus van Meurs • Lydia den Otter • Dik Vuik

Advertenties

1 pagina: 800,- euro • ½ pagina 600,- euro • ¼ pagina 400,- euro • 1/8 pagina 200,- euro • 1/16 pagina 100,- euro • Prijzen exclusief 9% BTW.

Opmaak en productieadvies:

Hebbit strategische marketingcommunicatie - www.hebbit.nl

Druk:

Janssen/pers Rotatiedruk bv - Gennepe - 0485-490433

Hulp bij verspreiding Wijkmagazine RIJK

De WIJKRAADLLPG (www.wijkraadllpg.nl) financiert de drukker en de vormgever. Kranten zijn dus ons goud want zelf hadden we ze niet kunnen betalen. De redactie krijgt geen vergoeding. Zij steken veel energie en tijd in het blad, omdat het leuk en dankbaar werk is. We zijn zuinig met de krant: we bezorgen ze in de brievenbus, maar niet in alle wijken volledig. Daarom liggen ze op strategische plekken in de wijk voor de mensen met een 'nee-nee sticker' op de brievenbus en voor de bewoners die een extra krant willen doorgeven aan een ander. Dat laatste horen we steeds vaker: leuk!

Wij danken alle winkeliers en bedrijven en hun personeel, dat ze met zorg onze krant neer leggen, zodat bezoekers ze mee kunnen nemen.

Dit zijn de winkels die ons helpen

Hier liggen onze kranten RIJK op u te wachten:

- Albert Heijn - Mia van IJperenplein 89
- Albert Heijn - Marinus Bolksplein 4
- JUMBO Lage land - Samuel Esmeijerplein 21
- JUMBO supermarkt - Wingerd 251
- NIEUW! SAHAN supermarkt – Van Campenplein 182
- Kringloop Nieuw & Co – Koperstraat 31
- Prinsenhof - Bramanteplein 2
- Wijkhub Lage Land - 's Gravenland - Samuel Esmeijerplein 37
- Huis van de Wijk Lage Land – Remmet van Milplaats 15
- Het Palet – Duikerstraat 29
- Prinsenwiek – Prinsenlaan
- De Burcht – Van Moorselplaats 2
- Uw Fysiotherapeut - Mia van IJperenplein 70
- Rene van Schaik Speciaal Slager - Mia van IJperenplein
- Basisschool Rudolf Steinerschool - Michelangelostraat 375
- Tuincentrum Zwinkels - 's-Gravenweg 620
- HMJ Makelaardij - J. van Campenplein 67
- Stoker Personal Training - Prinsenlaan 80
- De Prins Kleding restauratie - Jacques Duthilweg 209
- Bike Totaal - Jacques Duthilweg 201
- Lavand (Gordijnen Specialist) - J. van Campenplein 53
- Hairin by sisters - J. van Campenplein 61
- Scooter Select - J. van Campenplein 55

En nog veel andere winkels en eet- en drinkgelegenheden

Auteursrecht
© RIJK 2025. Alle auteursrechten en databankrechten ten aanzien van (de inhoud van) deze uitgave worden uitdrukkelijk voorbehouden. Deze rechten berusten bij de betreffende auteur. Wilt u iets overnemen, graag bericht rijkaanalles@hotmail.com

RIJK AAN • INHOUD

• BETAALT IEDER DE HELFT OF ÉÉN ALLES?	4–5	• UIT HET FOTO-ARCHIEF VAN BEP EN TINUS DOES	21
• MAGIE EN ILLUSIES IN HET PRINSEN PARK!	6–7	• DOE JE REGENLAARZEN MAAR UIT IN DE PRINS ALEXANDER POLDER	22–23
• MIJN KIND LIEGT NOOIT! OF TOCH?	8–9	• WEGGEEFWINKEL IN ZJAAK!	24–25
• OUDERS, JE BEGRIJPT NIET HOE VRESELIJK DIT IS!	10–11	• ECHT NADENKEN OVER WAT JE EIGENLIJK ZEGT	26
• EET EENS IN DE BOUILLON!	12–14	• SUPER BUURTFEEST IN PRINSEN LAND!	27
• KINDERLOKKERS IN HET LAGE LAND, 'S GRAVENLAND EN PRINSEN LAND!	15	• DE GAANDE EN KOMENDE MAN	28
• DIT SOORT BOEKEN HEBBEN WE ZO IMMENS HARD NODIG!	18	• VOORSTELLEN: WIJKMEDEWERKER	29
• AAN DE HUSKYSTRAAT BRUIST HET	19	• LIEVE BEER OP HET MIA VAN IJPEREN PLEIN	30–31
• VAN DIT BOEK WORD JE HEEL BLIJ	20 – 21	• WAAROM AL DIE BOEKEN IN DE RIJK?	32–34

Symboliek op de voorkant van de RIJK

De koekoeksbloem op de voorkant

Deze veel voorkomende bloem heet officieel Silene flos cuculi. Over Silene later meer. Soms noemen ze de bloem Silenus naar de gelijknamige bosgod, die altijd op een ezel rijdt, waarop hij dan meestal in kennelijke staat van dronkenschap met een dikke buik is afgebeeld. De dikke buik verwijst naar de opgeblazen kelk van het bloemetje. De staat van dronkenschap verwijst naar zijn vriend Dionysos, de god van de druiven en de wijn. Flos betekent 'bloem' en cuculi is geen haan maar de koekoek zelf. 'Bloem die bloeit als de koekoek roept', dat is de letterlijke betekenis. In de Germaanse mythologie wordt de bloem geassocieerd met de godin van de liefde. Daarom staat de bloem vaak voor onschuldige, pas ontloken liefde. Ze zit daarom vaak in bruidsboeketten.

Maar deze bloem is niet onschuldig!

Er was eens een doortrapte en overspelige tovenaars Cuculus. Hij liet zijn oog vallen op de wonderschone en wijze heks Silene. Hij verleide haar met zijn ogenschijnlijk onschuldige praatjes. De mooie Silene, die altijd prachtige fel roze gewaden droeg, viel als een blok voor hem. Hij verliet vrouw en kind, nadat hij in het bed van Silene was beland. Samen kregen ze een dochter. Maar lang duurde het geluk in dit gezinnetje niet. Cuculus vond weer een ander liefje en verdween voorgoed uit het leven van zijn dochtertje en haar moeder Silene. Het meisje was ontroostbaar!

De wraak van Silene

Silene kon het diepe verdriet van haar dochtertje niet aanzien. Ze ontstak in woede. Nooit meer zou Cuculus een ander, toekomstig, kind een ontroostbaar verdriet aan mogen doen. Dus toverde zij Cuculus in een oersaai en totaal niet opvallende vogel, zodat nooit meer een vrouw door hem verleid kon worden. Welnu, dit is de herkomst van de vogel 'koekoek'. Mooi zingen, zoals alle andere vogels doen, kon hij niet en verleiding door gezang was onmogelijk. Ze gaf hem de kinderlijke uitstraling van een dreinend kind, die de hele dag zat te zeuren om een koekje. Koek Koek, Koek Koek, Koek Koek - meer kwam er niet uit deze gevallen Casanova Cuculus. En soms was er toch een dom vrouwtje, dat bezwangerd raakte door Cuculus. Uit schaamte legde zij dan maar haar eitje in een andermans nest, waar dan wel een zorgzame vader aanwezig was. Cuculus was woedend. Wanneer hij de mooi roze koekoeksbloem zag, bespuugde hij haar zoveel als maar kon. Dat is het 'koekoeks-spug', het schuim van de larve van de schuimcicade.

Compendium van rituele planten in Europa
Marcel de Cleene en Marie Claire Lejeune
Uitgeverij Sterck & De Vreese
(1999)(2025); 1339p; € 130,00

Betaalt ieder de helft of één alles?

Wanneer ben je galant en wanneer een hark? Wat zijn etiquette eigenlijk?

Omgangsvormen

Hoe denken jongeren tussen de 20 en 35 jaar over omgangsvormen? Je zou denken dat alles gewoon mag, want iedereen is toch vrij om te zijn wie hij of zij wil zijn? Maar zo gaat het natuurlijk niet in het echte dagelijkse leven als mensen elkaar ontmoeten. Elkaar aardig vinden heeft immers als basis dat je veel overeenkomende waarden hebt en je dus niet al te veel verschilt. De relatiewereld is een vreemde, want soms denken jongeren van nu dat er altijd iemand beter is dan de partner. Soms denken jongeren erg pragmatisch over een partner: ‘ach, het is niet de liefde van mijn leven, maar er is even geen ander, dus accepteer ik de tijdelijke partner voor een poosje. Het kan altijd makkelijk beëindigd worden, toch?’

Echte liefde

We laten het ‘elkaar gebruiken voor zo lang’ achter ons en focussen op echte vriendschap of echte liefde. In allerlei TikTok- en Instagram filmpjes worden omgangsvormen ter discussie gesteld. Moet een partner/man op de eerste date betalen of juist niet? Mag een partner/man je uit je jas helpen? Moet een partner/man de deur voor je openhouden? (En wat veel jongeren niet weten: een man gaat als eerste door een draaideur om die voor zijn partner/vrouw voort te duwen, want dat is in de oude etiquetteboeken niet aan een vrouw om dat te doen.) Dat is wel wat mij als eerste opvalt aan al die ‘etiquette-vraag-filmpjes: het zijn bijna altijd vrouwen die deze vragen stellen aan hun partner/man. Ten tweede, het gaat bijna altijd over heterostellen. Ten derde, soms krijg ik het gevoel, dat het vaak gaat over traditionele waarden. Ten vierde, als je je altijd hoffelijk laat bedienen, maak je je eigenlijk kleiner en afhankelijker richting de partner. Natuurlijk, het moet niet verboden worden om hoffelijk te zijn. In dit verhaal analyseren we die vraag naar aanleiding van de filmpjes en

we benoemen voor het gemak alle gevallen als ‘man-vrouw’, maar feitelijk geldt het voor elk mens hoe die zichzelf ook definieert.

Wat is normaal?

In de filmpjes heb je telkens maar twee keuzes, of je vindt de hoffelijke actie overdreven en een ‘princess treatment’, of je vindt het normaal dat het gebeurt, een ‘bare minimum’. (Tja, alles in die media gaat overdreven in het Engels, wen er maar aan.) Wat is normaal in een relatie en welke rollen spelen mannen en vrouwen daarin, daar gaat het telkens over. Betalen we altijd ieder de helft, of kijken we naar draagkracht, of moet een man altijd meer betalen? Dat laatste vind ik wat Andrew Tate-achtig). Veel geëmancipeerde vrouwen vinden überhaupt als een man voor je wil betalen het een niet acceptabele ‘princess treatment’. Anderen vinden weer dat een jas aannemen, een deur voor je openhouden een ‘bare minimum’ is in een relatie. Op het eerste oog is het niet slecht als jongeren nadenken over hoe je met elkaar om zou kunnen gaan. En wat je zelf fijn vindt. Maar wees je bewust dat traditionele patronen je denken kunnen beïnvloeden. Zelf ben ik oud en best wel traditioneel, in die zin, dat ik altijd graag een deur openhoudt, dat ik iemand uit de jas help of juist erin, dat ik de koffer draag en dat ik de deur van de auto voor mijn vrouw openhoud. Maar het is 2025 dus ik vraag altijd toestemming, wanneer ik het bij iemand voor de eerste keer doe. Ik weet voor 100% zeker dat mijn partner alles wat ik uit hoffelijkheid doe, zelf kan doen, dus dat is het niet. Ik voel me er fijn bij om me zo te gedragen naar zowel mannen als vrouwen, naar partner of vrienden.

Korte geschiedenis van de etiquette

In 1939 kwam het boek “Hoe hoort het eigenlijk?” van de schrijfster Amy Groskamp-ten Have uit. Het verscheen in een oplage van 3600 met de prijs van twee en een halve gulden (nu 1 euro). Het werd een groot succes en herdruk op herdruk verscheen. Zelf bezit ik de tien-de druk uit de boekenkast van mijn overleden ouders. De kracht van

Niet de liefde van je leven? Dan de rekening betalen!

haar boek zit in het feit dat bij haar voorop stond om de omgang tussen mensen te verbeteren. Ze had niet de schijnheiligheid van enerzijds anderen de les te lezen hoe ze zich moesten gedragen, dan wel hoe je je als boerenpummel omhoog kon werken met ingestudeerde maniertjes bij de hogere klasse. Eigenlijk volgt ze in de voetsporen van Desiderius Erasmus die in 1530 een wellevendheidsboekje voor de kinderen schreef (De civilitate morum puerilium). Het was bedoeld om op jonge leeftijd al te beginnen om ‘te leren’. Dat leren zou de kwaliteit van het omgaan met elkaar moeten verhogen. In de Renaissance, begin zestiende eeuw, verschenen de eerste boeken over goede manieren en omgangsvormen. Een van de beroemdste is van de hand van de Italiaanse edelman en schrijver Baldassare Castiglione die in 1528 zijn beroemde boek ‘Het boek van de Hoveling’ (Il libro del Cortegigno) uitbracht. Hierin staat wel de schijnheiligheid voorop: hoe kom ik in het geveel bij de hogere adel. Nederlanders zijn in de wereld misschien wel de meest onbeschofte en onhoffelijke personen die men kan bedenken. Wij kennen niet de gentleman cultuur van Engeland, bijvoorbeeld ‘That’s an unsual outfit’ (= Wat een aparte kleren), maar het betekent: je loopt compleet voor gek; of ‘That’s an interesting thought’ (= Dat is een interessante gedachte), maar het betekent: dit is het stomste wat ik ooit gehoord heb. Onze lomphed is voortgekomen uit ons calvinisme en in de republikeinse staatsvorm van de 17de en 18de eeuw. Het gaat om het wezenlijke, niet om opsmuk en versiering, dus hoffelijkheid is in Nederland een vorm van huichelarij. In de Republiek was iedereen gelijk en geen haar beter dan een ander, of je nu wel of geen macht en geld had. Zo liep onze Hollandse raadpensionaris Johan de Witt altijd in eenvoudig zwart. Eén keer verscheen hij bij de inspectie van de oorlogsvloot in een gewaad dat met gouden en zilveren stroken versierd was. Hij werd met gelach ontvangen! In de jaren zestig zijn in Nederland waarden als respect, consideratie en zelfbeheersing volledig in diskrediet geraakt. Pim Fortuin had het adagium ‘Ik zeg wat ik denk en ik doe wat ik zeg’ en hij zei niet hoffelijke dingen, waardoor mensen uit andere culturen minder

Nederlanders zijn zeer onbeschoft en onbeleefd

blij waren. (Overigens heeft Pim deze zin niet zelf verzonnen, wat hij altijd heeft beweerd, maar het komt uit de speelfilm ‘Heat’ van Michael Mann uit 1995. In een van de scènes zegt Al Pacino, in zijn rol als overspannen top-detective met zijn legendarisch hese stem: ‘I say what I mean and I do what I say.’) Het nut van etiquette Efficiëntie is soms de reden voor een regel: als het diner wordt uitgeserveerd, houdt er dan rekening mee dat het eten links van je wordt geserveerd en dat er rechts wordt afgeruimd. Dat voorkomt Laurel en Hardy taferelen. Houd je wijnglas vast bij de steel en niet bij het glas. Bij dat laatste verwarm je de wijn met je hand en dat komt de smaak niet altijd ten goede. Even een rustpauze tijdens het eten toon je door je bestek, vork en mes even kruislings op het bord te leggen. Wanneer je uitgegeten bent leg je vork en mes, met de scherpe kant naar je toe, schuin op je bord in een tien-voor-vier-positie. (Helaas weten veel jonge obers niets meer van deze regel en worden er vergeefse pogingen gedaan om mijn bord vroegtijdig weg te halen.) Nog in 2005 besteedde de Volkskrant in de bijlage van 24 december een volle pagina aan de schikking van glazen, borden en bestek voor een mooie (traditionele) kerstmaaltijd. Wel handig om te weten en een genot voor het oog. Het voordeel van hoffelijke gebruiken leren en accepteren is, dat ze tot een gewoonte worden. Zo hoeft je niet meer na te denken of je nu wel of niet voor die oude mevrouw in de metro hoeft op te staan. Het gaat vanzelf. Hoffelijkheid is het vermogen om anderen onaangename zaken op een aangename manier duidelijk te maken. Dat is precies de reden dat de schrijfster Beatrijs Ritsema haar boek ‘Het grote Etiquetteboek’(2010) uitbracht: in deze standenloze samenleving is het handig om conflicten te vermijden en iedereen in zijn eigen waarde te laten. Het openbare leven wordt er niet leuker op als we altijd maar onze kwetsende eerlijkheid en authenticiteit ventileren! Dus jeugd op TikTok of Insta: heb het maar uitgebreid over onze manieren van omgaan met elkaar.

Magie en illusies in het Prinsenvark!

Wat geweldig dat zo'n leuke show in onze wijk heeft gestaan!

Hoe doet Hans Klok dit?

Als we naar een film kijken of een roman lezen, dan doen we er alles aan om ons te laten meeslepen in het verhaal en om ons geheel en al op te laten gaan in de fantasie van de makers. Maar als we naar een goochelaar of illusionist gaan (bijvoorbeeld Hans Klok die voor een week neergestreken was in het Prinsenvark met zijn 'Magic Variety Show'), dan doen we er alles aan om de trucs en illusies te kunnen doorzien, te ontraadselen. Nou, de illusies en trucs gaan zo razendsnel, dat je vergeet je eigen openstaande mond dicht te doen. Anderhalf uur lang word je in trance gebracht door circusartiesten en de ondoorgroendelijke trucs van Hans Klok. Vrouwen die eerst opgesloten worden in kasten, dozen of ijzeren buizen en dan met brandende ijzeren speren en zwaarden doorklieft worden om er daarna kerngezond uit te springen. Vrouwenlichamen, waaruit delen worden weggetoverd om daarna weer onverklaarbaar aan elkaar verbonden te zijn. Uit een klein kastje springen plotseling drie vrouwen, waar er eerst slechts een naar binnen ging. Je staat er met je neus op, maar je snapt er geen snars van. Om gek van te worden!

Vermaak uit de eeuwigheid

In een kleine circustent voel je je uit de moderne tijd getild. Je waant je in de jaren vijftig, waarin alles nog vredig is. Al deze escapistische circusacts getuigen van een onmogelijke lichamelijkeheid, soms durf je niet te kijken, omdat je bang bent dat de artiest hoog uit de nok van het dak plots naar beneden valt. Of je kijkt juist uit doodsdrijf met de wens dat de truc mislukt en jij in diepe afschuw getuige bent van het onvoorstelbare. Je voelt allerlei emoties, die de tijd vertragen, zoals verbazing, verwondering, verwarring. Wat zich voor je

ogen voltrekt is het grote Onbegrijpelijke. Je moet je denken loslaten, want het mysterie ontdek je nooit. Deze show is het echte volle leven, dat ook zo vaak ondoorgroendelijk blijkt te zijn.

Beroemd schilderij en wij staan erop!

We zijn in de tent als de toeschouwer in het schilderij 'De Goochelaar' van Jheronimus Bosch (of een leerling) uit 1510-1530. Op het schilderij staren we in volle aandacht naar het balletje balletje spel. De toeschouwer heeft niet in de gaten dat achter hem een zakkenroller staat en ook een klein kind aan de andere kant doet een poging om hem te beroven. De toeschouwer kijkt volledig gebiologeerd naar de drie bekertjes met in een daarvan de erwt. Als we goed kijken dan komt er een glubberige kikker uit de openstaande mond van de toeschouwer. In de Middeleeuwen stond het gezegde 'een kikker inslikken' voor 'goedgelovigheid'. En dat waren we allemaal in die circustent in het Prinsenvark!

Mijn kind liegt nooit! Of toch?

***Het is moeilijk voor de meeste ouders als je kind liegt.
Hoe ontwikkelt een kind zich tot een perfecte leugenaar?***

Jong geleerd is....

Kinderen van 3-4 jaar weten vaak welke mensen (ook ouders!) te vertrouwen zijn en welke niet. Dat bewezen psychologen van de universiteit van British Colombia in een poppenkast experiment. Sommige poppen vertelden fantasieverhaaltjes over een bal die eigenlijk een boek was en over een schoen die je met een pollepel kon strikken. Andere poppen fantaseerden er ook lustig op los, maar daar was alles wel 'waar', een boek was een boek, en schoenen moest je of zelf of je ouders strikken.

Daarna keken de kinderen weer naar de eerste groep poppen en die wilden de kinderen de betekenis van nieuwe woorden leren. Maar deze poppen werden niet geloofd door de kinderen. De andere poppenkastpoppen die de ware verhalen hadden verteld, werden door de kinderen wel geloofd, toen ze de betekenis van nieuwe woorden werd gegeven. Het bewijst dat jonge kinderen zelf hun conclusie kunnen trekken wie geloofwaardig is als volwassene. (Cognition, june 2008)

Wie is het stoutste jongetje?

Jonge kinderen tot ongeveer 6 jaar kunnen nog geen onderscheid maken tussen een goede of slechte bedoeling en tussen een goede of slechte daad. De kinderpsycholoog Piaget had daar een mooi testje voor bedacht. Hij vertelde het verhaaltje van twee jongetjes, Peter, die samen met zijn moeder de afwas deed en daarbij 5 kopjes brak, en van Jan, die als hij een snoepje wilde stelen uit de kast, een kopje

van de kastplank gooide. Wanneer je aan de kinderen vraagt wie het stoutst is, zeggen ze allemaal dat Peter het stoutst is, want hij heeft 5 kopjes gebroken! Goede bedoelingen en boze opzet kunnen ze nog niet onderscheiden.

Vanaf een jaar of vier leren ze beter te liegen. Soms zo grappig, dat ouders hun lachen moeilijk kunnen onderdrukken. Het gezicht van het kind is nog 100% te lezen.

Zo rond hun zesde jaar ontwikkelt zich ten volle het geweten en het verschil tussen 'rechtvaardig' en 'dat is niet eerlijk' ligt het kind tot vervelens toe op de lippen. Vaak spiegelt het kind op niet mis te verstane wijze de inconsequentie van het gedrag van de ouders. Opvoeden blijft heel lang voor ouders 'het goede voorbeeld geven'! Tot ongeveer zes jaar heeft een kind een nogal zwart-witmening over liegen. Liegen is slecht en de waarheid spreken is goed.

Dubbele signalen van vader en moeder

Ouders doen er alles aan om het kind er op te wijzen dat liegen slecht is en niet beloond wordt, maar anderzijds krijgt het kind op zijn kop als het zegt dat het cadeautje van oma erg tegenvalt. Brutaal en ondankbaar.

Volwassen worden is dus niet zozeer het liegen afleren, maar juist het goede moment voor een leugen weten.

Bij peuters (1-2 jaar) en kleuters (3-6 jaar) spreken we nog niet van 'liegen', maar van 'jokken'. Bijna altijd jukt een kind om een mogelijke

straf te ontlopen of om boosheid en afkeuring van de ouders te vermijden. Voor zo'n jong kind is het verliezen van de liefde van ouders (want zo voelt boosheid of afkeuring) zeer bedreigend. Het is niet handig om een vraag over de waarheid te stellen, zoals 'heb jij dat koekje van het schaalpje gepakt?', want dan zal het kind vermoedelijk gaan jokken. Zo leer je eigenlijk het kind, hoe en wanneer het kan gaan liegen / jokken. Beter is te zeggen wat je ziet: 'Er is een koekje weg van het schaalpje. En ik zie allemaal koekkrumeltjes voor je op tafel liggen en er zijn koekkrumels op je truitje zichtbaar. Jij hebt dat koekje gepakt.' Je kind zal het niet meer ontkennen, want je bent erg overtuigend. Dan kun je rustig vertellen, dat jij het moment van snoepen bepaalt en dat je jokken niet echt fijn vindt. Vraag dan aan je kind; 'Is dit duidelijk?' Er mag best een serieuze toon in je stem zitten, maar vermijd boosheid. Een boze ouder maakt bang en leidt tot verwarring in het kinderhoofdje.

“Dat is niet eerlijk!”, hoor je vanaf 4 jaar

Vanaf wanneer kan je kind volleerd liegen?

Canadese ontwikkelingspsychologen lieten kinderen vanaf 7 tot 16 jaar vragen beantwoorden. Soms moesten ze naar waarheid antwoorden, soms moesten ze liegen. Bijna alle kinderen van 7 tot 9 wendden tijdens een leugenachtig antwoord hun hoofd af van de persoon aan wie ze antwoord moesten geven. De onderzoeker aankijken was dan net teveel voor ze. Maar vanaf 10 jaar realiseerden kinderen zich hoe ze over moeten komen als ze liegen. Ze waren in staat om de onderzoeker recht te blijven aankijken tijdens een leugen. (Journal of Experimental Psychology, june 2009)

De ontwikkelingspsycholoog Kang Lee vroeg in een vraag naar wie de ontdekker was van Tunesië. Spiekende kinderen antwoordden dat dat Profidius Aikman was. Ze logen over hun kennis: op school geleerd, geraden, op tv gezien. De strikvraag en controlevraag in welke kleur de letters waren afgedrukt, daar trapte geen kind meer in!

Het verschil tussen jokken en liegen

Gaat het om een 'schoolkind' (6-11 jaar) dan spreken we bij onwaarheid over liegen. Het eigen interne geweten van het kind wordt bewust genegeerd. De redenen kunnen veelvuldig zijn: bang voor straf, of er is te weinig zakgeld, of ze zijn het niet met de mening van de ouders eens of er wordt niet goed naar het kind geluisterd. Leg op een rustige manier uit wat er zo storend is aan het gedrag. Heeft het

kind een gezond zelfbeeld en is het zelfverzekerd in zijn gedrag, dan zal er bij ontdekking van de leugen kortsluiting ontstaan in het eigen positieve zelfbeeld. Maar heeft het kind weinig goed voorbeeldgedrag gezien van zijn ouders, dan kan het kindergeweten nog niet echt volgroeid zijn. Het is dus zeer opvoedkundig om het per ongeluk teveel teruggegeven wisselgeld openlijk terug te geven aan de kassière. 'U geeft mij teveel terug hoor'. Wanneer ik als kind een portemonnee vond of een geldbiljet op straat (ik had er oog voor!), ging ik met mijn moeder naar het politiebureau.

Als je kind erg verwend en egocentrisch is, dan liegt het gemakkelijk, want er is geen inleving hoe iets voor jou als ouder aanvoelt. Kinderen kunnen ook veel gaan liegen als ze emotioneel in de knoop zitten. Dat kan bijvoorbeeld omdat de ouders teveel bepalen wat het kind zou moeten doen. Juist in deze periode ontwikkelen kinderen hun autonomie en eisen uitgesproken of onuitgesproken, beslissingsruimte voor zichzelf op.

Kijk naar je eige

Kinderen hebben recht op geheimpjes, sta dat toe. Jij had ze vroeger ook. Geef zelf het goede voorbeeld als het over liegen gaat. 'Hallo buurvrouw, leuke blouse heeft u aan', om vervolgens om de hoek van de straat tegen je kind te zeggen 'dat ze stinkt of geen smaak heeft'. Wanneer je een vraag stelt aan je kind, accepteer dan het antwoord, ook al vind je het inhoudelijk niet fijn. Probeer begrip te hebben voor een leugen of een diefstal, achterhaal het motief en geef dan aan dat jij het levensspel anders invult. Bij jou geldt de wet van het niet-liegen en het niet-stelen. 'Zou je daar eens goed over willen nadenken.' Het is niet verstandig je kind te straffen voor een leugen, want daardoor gaan ze vaker en beter liegen. Laat je kind (3-7) beloven de waarheid te vertellen. Niet dat die dat dus gaat doen, maar uit een groep kinderen die dat beloofd had, loog 50%, maar uit de groep die niets had hoeven beloven, loog 75%!

Copycat gedrag

Kinderen kopiëren vaak het gedrag van hun ouders, dat noem je copycat gedrag. Als je als ouder vaak liegt, pikken kinderen daar zeker iets van op. 'Wat een mooie tulpen!', maar je kind weet, dat moeder helemaal niet van tulpen houdt! Wanneer je als ouder veel tegen je kinderen liegt, verstoort dat de gezonde morele ontwikkeling van je kind. Dat weet dan niet meer wie te vertrouwen is, of wat goed en fout is. Dat kan ertoe leiden dat het kind alleen nog in zichzelf kracht vindt. Zo wordt vaak een egoïst geboren!

Filosofische wandeling door Het Lage Land

Architectuur omarmt de filosofie

Het idee van Jan de Bas om in een woonwijk van Rotterdam een filosofische wandeltocht uit te zetten, is een schot in de roos. Onderweg stelt hij allerlei filosofische vragen, die hij ontleent aan het boek ‘De architectuur van het geluk’ van de Franse filosoof Alain de Botton. Ik liep heel graag mee op de filosofische wandeling door Kralingen.

Tijdens die wandeling probeerde ik hem over te halen om zo’n zelfde soort wandeling te maken door onze drie wijken, ‘Gravenland, Prinsenland en Het Lage Land. De titel van dit verhaal is een weergave van mijn enthousiasme en ik hoop dat Jan dat ook gaat doen.

Tijdens de wandeling door Kralingen is er ook veel aandacht voor de architectuur en al buitelend over de bouwkundige termen uit de Griekse oudheid kregen de wandelaars inzicht in het vocabulair van de Griekse tempelbouw: Dorische, Ionische en Korinthische zuilen; voetstuk, kapiteel en voluten; dwarsbalk of architraaf met een fries met trigliefen of metopen; niet vergeten de canelures – duizelt het al?

Drie momenten van rust

Niet iedere aanwezige wandelaar woont in zo’n soort buurt: “Ik woon in zo’n wijk waar je de as van je schoonmoeder nog niet wilt uitstrooien. Maar ik ben er al 40 jaar gelukkig”. De wandeling wordt aangenaam onderbroken door een paar lokale stops. De eerste is de Hoflaankerk van Kralingen zelf, waar we heel even genieten van een repeterend zangkoor. Later stoppen we bij boekhandel Amisz en krijgen we de gelegenheid om boeken te ruiken en te proeven; een boekenproeverij zogezegd. De derde stop is bij KAK, het Kunst Atelier Kralingen, dat gerund wordt door twee Kralingse kakmadies (hun eigen woorden!).

Kinderspel: wie durft het dichts bij de dode mensen te gaan staan?

Morbide kinderfantasie

Aangrijpend is het verhaal dat Jan de Bas hoorde van een deelnemende wandelaar uit het verre verleden, Dick een Rotterdamse amateurbokser en dichter. Bij onze stop op de Vijverlaan 17 vertelde Bas dat in WO-2 hier de Duitse politie was gevestigd. Het verzet

doodde daar voor de deur een majoor van de Ordepolitie. Op drie april 1945 werden daar tegen de Oostzeedijk twintig Rotterdamse mannen uit het verzet gefusilleerd. De Duitsers lieten de dode lichamen ter afschrikking een aantal weken liggen.

Dick woonde als klein kind daar vlakbij, vertelde hij tijdens de wandeling. Als kindje was de plek met de doodgeschoten mensen een onmetelijk aantrekkelijke plek. Met zijn vriendjes deden ze een spelletje: wie durft het dichtste bij de lijken te komen? Sommige vriendjes durfden niet en keerden halverwege de straat terug naar de stoep voor de Lambertuskerk.

Architect Le Corbusier is waanzinnig en zonder zelfkennis

Terug naar Alain de Botton

In het bovengenoemde boek komt Alain tot vijf deugden van gebouwen. Als we die nu bij het bouwen betrekken, dan zal er altijd een prettig bouwwerk ontstaan voor de mens. De deugden zijn: orde, harmonie, elegantie, samenhang en zelfkennis. Misschien is die laatste wat vreemd. Alain legt uit: “De plekken die we mooi noemen zijn daar-entegen het werk van die zeldzame architecten die nederig genoeg zijn om zich naar behoren in hun verlangens te verdiepen en vasthoudend genoeg om hun vluchtige inzicht in vreugde om te zetten in een logisch ontwerp – een combinatie die hen in staat stelt omgevingen te scheppen waardoor behoeften bevredigd worden waar we ons niet eens van bewust waren”. Deze architecten hebben zelfkennis i.t.t. de architect Le Corbusier die met zijn plan Voisin in 1922 half Parijs had willen platgooien om er een park van te maken met ritmisch daarin enorme woontorens geplaatst. Alain voert Le Corbusier uitgebreid op als een waanzinnige zonder zelfkennis natuurlijk.

De deugden zijn wat gedateerd

Als ik het boek van Alain erbij pak en herlees, dan komen mij de vijf deugden wat gedateerd over. Ze lijken zo uit de klassieke oudheid te komen. Ik mis de wildheid van architecten als Hundertwasser of Gaudi, waarbij rechte lijnen eerder verboden lijken en ‘orde’ op een hele organische wijze ontstaat. Is er eigenlijk sprake van orde en rationaliteit? Neem bouwwerken als Follies, waarbij de fantasie van de maker op hol lijkt te zijn geslagen. Onzinnige ruimtes en paden gaan hand in hand met een afwijzing van efficiëntie en logica. Eigenlijk vind ik die gebouwen veel meer op het mensenleven lijken. In ons

De school van Athene, Vaticaan: Rafaëls verbeelding van de grootste Griekse filosofen bijeen

leven gaat altijd alles anders dan we dachten. Controle, zo ontdekken we dagelijks, is heel vaak afwezig. Juist, de overgave aan de omgeving en de medemens geven ons rust en niet het planmatige van de agenda. Schoonheid van het leven zit eerder in het verdwalen, het verpozen in wildheid en in een onverwachte ontmoeting of gesprek.

Peripa...WATTE?

Al rondwandelen filosofen is uitgevonden in het oude Griekenland rond 335 jaar voor Christus vlakbij Athene, zo’n twee kilometer noordoostelijk vanaf de Akropolis. Daar lag Het Lyceum aan de zuidelijke voet van de berg Lycabettus, waar Aristoteles filosofie doceerde. Na zijn dood nam de filosoof Theophrastus (370-285) de leiding over de filosofische school. Die school heette de Peripatetische School en in het Oudgrieks betekent het werkwoord peri-pateo ‘rondwandelen’ en ‘rondwandelen filosoferen’ (περι-πατέω). In een lange brede en overdekte gang met aan weerskanten hoge zuilen, liep Aristoteles wandelend les te geven en aan zijn linker- en rechterzijde wandelden zijn leerlingen met hem mee. Zij luisterden aandachtig en waren trots dat zij zo dicht bij de grote meesterfilosoof mochten zijn.

De oer-grootvader van Andre van Duin

De Griekse toneelschrijver Aristophanes is beroemd geworden om zijn zeer leuke komedies, waarin hij vaak de filosofen belachelijk maakte. Neem zijn ‘De Wolken’, ‘Nubes’(νεφέλαι), waarin hij hoofdrolspeler Strepsiades tegen de zeer beroemde filosoof Socrates laat zeggen als Socrates net heeft uitgelegd wat filosofie is: “Vandaar! Bij het eerste geluid van haar stem begon mijn geest al te zweven, en speurt enthousiast naar spitsvondige praat, naar subtiliteiten in nevels en naar een gevecht van zin tegen zin om anderen tegen te

spreken”. [1] Dodelijk voor de filosofie. In een andere komedie voert hij Aristoteles op met aan weerszijden zijn fans. Al wandelend hangen ze aan zijn lippen en maken zij aantekeningen en knikken steeds ‘ja’ bij alles wat Ari zegt. Maar dan nadert het lopende gezelschap het einde van de gang. Ari draait zich eenvoudig om en loopt weer terug. Maar de acht leerlingen ter linkerzijde hollen achter Ari langs om weer aan de linkerzijde van de meester te komen. Gelijktijdig hollen de acht leerlingen ter rechterzijde achter Ari om, zodat zij weer aan de rechterzijde van hun idool mee kunnen lopen. En die chaotische handeling voltrekt zich telkens als Ari aan het eind van de gang is aangeland. Comedy Capers!

De heilzame werking van wandelen

Al zo’n twintig jaar verzamel ik filosofie- en psychologieboeken over wandelen. Ik beloof plechtig dat ik die voor de lezers van RIJK opnieuw ga lezen. Een diepgaand stuk over wandelen beloof ik u en dat hoeft heus niet iedereen te gaan lezen. Wandel gewoon met Jan de Bas mee door onze wijken, want dat maakt het leven aangenamer.

Vijverlaan 17

Eet eens In de bouillon!

Wat is bouillon?

Wanneer je vlees, vis, groenten of fruit in water een uurtje met zacht vuur laat trekken, dan krijg je een bouillon. Je kan ook een bouillonblokje nemen als je van makkelijk houdt. Overigens is het idee van het bouillonblokje NIET afkomstig van de Duitse biochemicus Justus von Liebig (1803-1873), wat helaas in veel kookboeken wordt beweerd. Het bestond al zo'n 100 jaar voor hem, bedacht door Franse koks. Justus hoorde dat in Australië vleesoverschotten gewoon werden weggegooid. In 1908 rolde overigens het eerste Maggiblokje van de band om er soep van te trekken. Die blokjes zijn van gistextracten, dus niet zoals bij Justus van echt vlees. Eigenlijk is bouillon heel ver ingekookt eten, dat volgens Vincent la Chapelle, chef-kok van stadhouder Willen IV, zeker een jaar houdbaar was! Erg handig dus voor in een buitenhuis en je plots gasten krijgt. Hak alles waarvan je bouillon wil trekken extra fijn, zodat het oppervlak groot is waaruit geëxtraheerd kan worden. Nooit langer dan een uur, stelt kookgoeroe Harold McGee. [1]

Bouillon als basis voor een saus

In de middeleeuwen raakten nieuwe namen in zwang voor sauzen en extra smaaktoevoegers. Etymologisch is er de term 'broth', dat afkomstig is van de Germaanse stam 'bru', die slaat op 'klaarmaken door koken', het gare gerecht en de kookvloeistof. Verwante woorden zijn 'bouillon' en 'brouwen'. De Romeinse term 'ius' werd vervangen door afleidingen van het Latijnse woord 'salsus', dat 'gezouten' betekent: 'sauce' in Frankrijk en 'saus' in Nederland. Voor veel sauzen gebruikte men bouillons! [2] In 1651 beschreef de Fran-

se kok François Pierre La Varenne in zijn beroemde kookboek 'Le Cuisinier François' het recept van 'broth' (bouillon). Broth vormde later de basis voor meer dan zestig van zijn soepen. [3]

Je kan eten IN een bouillon!

Van oudsher waren er gelegenheden waar je wat kon eten (o.a. herberg) maar allereerst kwam je daar voor de gezelligheid. Restaurants zijn eigenlijk een recente uitvinding. Vóór de Franse Revolutie (1789) telde Parijs nog geen 100 restaurant en alleen voor de hogere klasse. Maar doordat eten meer 'gastronomisch' werd, ontstonden er plekken waar het vooral om het eten zelf ging: de restaurants. In 1834 waren er in Parijs al meer dan 2000. Vanaf ongeveer 1850 ontstond de diversiteit aan restaurants. Vooral de prijs van het eten zorgde voor een hiërarchie van restaurants die een exacte afspiegeling was van de bestaande hiërarchie in de Franse samenleving. De hoogste sport op de gastronomische ladder werd ingenomen door de 'haute cuisine-restaurants', daaronder de 'vaste prijzen restaurants'. En dan zijn er de eetplekken voor de minder welgestelden en die werden in Parijs 'bouillons' genoemd. Die naam werd er niet voor niets aan gehangen. Groente en vlees werden gekookt in een grote pan. De bouillon werd steeds aangevuld met verse groente en vlees die er weer uitgeschept werden na verloop van tijd om als maaltijd met een beetje van de bouillon geserveerd te worden. Een eenvoudig gezond en voedzaam maal. Daarna volgen de 'brasseries' en op de laagste trede van de gastronomie de eetplekken voor de arme mensen, de 'gargotes'. Daar stond je vaak te eten en de kwaliteit van het voedsel was erg laag.

[4] Het hoeft nauwelijks verdere uitleg dat in Nederland de verfijnde gastronomische ontwikkeling erg achter bleef bij de Franse. Een Portugese journalist schreef in 1883 over het Amsterdamse restaurant wat hem was aanbevolen: 'De stamgasten gaan zitten, werpen een blik op het menu, bestellen hun diner, binden hun servet om de hals, stallen op het tafellaken de papieren uit, die zij in hun zak hebben, en dan, tot zij bediend worden, gaan zij berekeningen zitten maken of hun aantekeningen in een notitieboekje ordenen.' [5]

Goedkoop en goed

Bouillons zijn nooit weggeweest in Parijs. Je kan er nog steeds voor weinig geld prima eten. Het menu is wel wat uitgebreider dan

vroeger en bestaat uit een beperkte hoeveelheid van traditionele eenvoudige gerechten voor weinig geld. Voorgerechten zijn er van 1 tot 7 euro, hoofdgerechten van 7 tot 15 euro en desserts van 2 tot 5 euro. Voor een redelijke fles Côte du Rhône betaal je 15 euro. Niet verwonderlijk dat er van 11.30 uur 's middag tot middernacht een onafgebroken rij voor de deur staat. Je kan niet reserveren, maar de zaak is groot, de doorstroming vlot en na ongeveer een half uurtje krijg je een tafeltje in een prachtige zaal. Je bestellingen worden op het papieren tafelkleed geschreven en al snel zit je aan je voorgerecht.

We bezochten deze maand Parijs en aten bij Bouillon Chartier op de Boulevard du Montparnasse. Chartier heeft meerdere vestigingen in Parijs en vergeet ook Bouillon Julien niet. Ga je niet voor het eten bekijk dan in ieder geval de prachtige Art Nouveau interieurs. We aten, na een glas Pastis, paté vooraf, gekonfijte eendenpoot met haricots verts en gebakken aardappeltjes en ten slotte Ile flottante toe. Een fles wijn en een fles water completeerden het geheel. Een prima lunch voor ongeveer 65 euro met z'n tweeën.

En nu zelf aan de gang!
Na zo veel verhalen over bouillon natuurlijk ook een recept. Bouillon maakte oma vaak als iemand ziek was. Een gewoonte die we in Nederland kende maar die ook zeker uit Indonesië meekwam naar Nederland.
Zoeken we op internet dan kom je al snel deze wijsheden over kippenbouillon tegen.

Onze oma’s wisten dit al als volkswijsheid: voedzame en gezonde kippenbouillon bij griep en verkoudheid sterkt aan. Maar het werkt ook ondersteunend bij gewrichtsproblemen (o.a. artrose), botaandoeningen (waaronder botontkalking) en voor de huid (veroudering, psoriasis). Grootmoeders voedzame kippenbouillon, een ouderwetse remedie in de moderne wereld.
Deze bouillon helpt ook bij het behoud van een normaal gewicht én om sneller te herstellen na een operatie of ziekte. Het is heel voedzaam en licht verteerbaar. Soepadvertenties spelen nog steeds in op ons diepe verlangen naar voeding, kracht en onoverwinbaarheid. Overal ter wereld houdt men van soep. In vroegere tijden was het een soort fast food, de soep stond altijd op, er werd steeds van gegeten en er werd steeds weer bijgevuld.(Bron: boek Nourishing broth van Sally Fallon Morrel)
Daarom een recept voor een krachtige kippenbouillon van oma. Je kan het recept eindeloos variëren door aan het eind andere (groene) kruiden en of groentes toe te voegen. Of voor een Indonesische touch kurkuma, citroengras of koriander. Begin met een eenvoudige bouillon en experimenteer dan eindeloos verder. Van oudsher is het een wondermiddel bij ziekte of zwakte. Houd de bouillon dan simpel, geef de patiënt meerdere keren per dag een verkwikkend kopje.

Ingrediënten

- 1 biologische soepkip
- 2 liter water
- ½ eetlepel appelciderazijn (of verjus uit een vorig recept)
- 2 uien, gesnipperd

- 1 winterwortel, fijn gesneden
- 3 stengels bleekselderij, fijn gesneden
- 2 tenen knoflook, geperst
- 1 laurierblad

Bereiding kippenbouillon:
1: Kies een pan waar de kip samen met het water en de groentes in past.
2: Doe de kip in de pan en giet daar eerst een flinke scheut appelazijn overheen en dan voeg je net voldoende water toe zodat het onder water staat.
3: Je doet er de soepgroente en de laurier bij .
4: Je zet de pan zonder zout op het fornuis.
5: Breng het even aan de kook en zet de pan daarna op het kleinste pitje en laat deze voor 6 tot 7 uur trekken/pruttelen. In ieder geval net zolang totdat het vlees van het bot valt. De soep mag niet koken. Vul zo nodig het water aan zodat de kip geheel onderstaat.
6: Zeef de soep en verwijder de botjes. Het vlees kun je met een vork uit elkaar trekken en terugdoen in de soep. Verwijder het laurierblad en de groentes.
7: Je laat de bouillon afkoelen en dan zet je hem in de koelkast tot het vet bovenop stolt. Dat haal je weg. Als het goed is, is de soep net gelatine, een soort drilpudding. Als je de soep opwarmt zie je de gelatine weer slinken.
8: Je kunt hem voorzichtig opwarmen, proef de bouillon en voeg naar smaak wat zout of een bouillontablet zonder smaakversterker (biologische winkel) toe en wat fijn gesneden verse groente die je even mee laat garen en eventueel op het laatste moment verse groen geurige kruiden zoals kervel.

[1] + [2]= Over eten & koken, Harold McGee (2013), blz.293 + 596
[3] + [4]= Food the history of taste, Paul Freedman (2007), blz.225 + 269ev. en 300-333
[5]= Eenvoudig maar voedzaam (cultuurgeschiedenis van de dagelijkse maaltijd in Nederland), Jozien Jobse–Van Putten (1996), blz.135

Kinderlokkers in Het Lage Land, ’s Gravenland en Prinsenland!

Waarom geloven we deze enge verhalen?

Veelvuldig angstige berichten: Op mijn telefoon kwam een alarmerend bericht binnen: “Kidnappers ACTIEF! Let a.u.b. goed op jullie kinderen Kijk a.u.b. het filmpje op TikTok er staat een kenteken van het busje bij”. Al snel kwam een volgend bericht binnen: “Ik weet niet of dit al gepost is...maar belangrijk genoeg om misschien voor een 2e keer te posten!!” Dan volgt: “Kinderlokkers actief in Rotterdam – LET OP! Er zijn meldingen binnengekomen van een donkergrijs busje met kenteken V-116-VZ, waarin 1 man en 2 vrouwen zitten. Ze proberen kinderen te lokken door ze uit te nodigen om samen Roblox te spelen en op die manier contact te leggen. Let goed op je kinderen, maar ook op kinderen van anderen. Deel dit bericht, zodat zoveel mogelijk mensen gewaarschuwd zijn!” Het herhaalde bericht bleef maar komen met af en toe een ander detail. In de app van het AD verscheen een korte mededeling: “Man en vrouw in wit busje vragen kinderen om te ‘robloxen’ op de achterbank, politie doet onderzoek”. In mijn eigen straatapp verscheen, na veelvuldige angstige uitingen, een eerste tipje van de sluier. In haar werk als onderwijzer wees een buurtbewoner erop dat dit verhaal elk jaar wel weer terugkomt en dat ze bij de politie navraag had gedaan, maar er was nooit iets gevonden en slachtoffers zijn nooit gemeld.

Eerste verhalen over het witte busje

In 1978 publiceert de Nederlands-Amerikaanse antropologe Ethel Portnoy het boekje “Broodje Aap (de folklore van de post-industriële samenleving)”. Hierin staan allemaal super angstige, onvoorstelbare thriller- en horrorverhalen. De een nog enger dan de ander, maar Ethel is dan nog niet klaar. In 1992 verschijnt het boek “Broodje Aap Met (een verdere bijdrage tot de folklore van de post-industriële samenleving)”. Haar theorie is eenvoudig. Al deze verhalen zijn apocrief (= niet erkend door een officiële instantie), twijfelachtig en ongeloofwaardig, maar worden als waargebeurd doorverteld. Deze verhalen zijn altijd via via (in de wetenschap: FOAF = a friend of a friend) tot je geko-

men, maar je zit nooit bij de bron. De geloofwaardigheid van dit soort verhalen wordt ook juist ontleend aan het feit dat JIJ (die het verhaal doorvertelt) het gehoord hebt van een buurvrouw, een vriend of vriendin, kortom, iemand die vlakbij je staat. De verhalen zijn zo eng en vreemd, dat het psychologisch onvermijdelijk is, dat je ze doorvertelt. Ze hebben een heerlijk hoog ‘roddelgehalte’.

In 1978 kwam een eerste verklaring voor dit soort verhalen

Sociologische verklaring
Al miljoenen jaren geeft het menselijke leven nooit al zijn geheimen prijs. Het onverklaarbare bestaat en tart onze menselijke onzekerheid en dat maakt ons vaak angstig. Als bezwering hiervan ontstonden allerlei sagen, mythen, sprookjes en verhalen, die een verklaring gaven van het onverklaarbare of bevestigden die juist. Door de herhaling van de verhalen en het oneindige doorvertellen ervan, konden we onze angsten ventileren en kanaliseren. Maar in onze industriële samenleving is er geen plaats meer voor mythen, sagen en sprookjes: ratio en vooruitgang zijn het devies. Maar helaas laten angsten zich niet zo makkelijk onderdrukken. Uitvindingen en ontdekkingen als DNA, enge ongeneeslijke ziekten als aids, AI, orgaandonaties, maar ook het alsmaar wreder worden van criminelen en het letterlijk over lijken gaan van gewetenloze hebbelijke mensen, vormen nu de aanleiding tot deze nieuwe mythen, sagen en legenden. In de wetenschap worden deze verhalen ‘urban legends’ (stadslegenden) genoemd, maar Ethel Portnoy vindt deze benaming onjuist. Het lijken nu verhalen te zijn die alleen in steden of de Westerse wereld worden verteld, maar ook in dorpen of in andere landen (en zeker ook de armere) bestaan kopieën van al deze

verhalen. En dat komt omdat onze oer-angsten universeel zijn. Volgens de socioloog Shibutani is een gerucht een effectief communicatiemiddel om dubbelzinnige situaties in je omgeving voor jezelf hanteerbaar te maken: je bedenkt een sociale constructie om de logica te herstellen. Voorbeeld is het gerucht dat plots in Frankrijk de ronde deed over de modeketen Dorphé. Een man bracht zijn hoogblonde vrouw naar een boetiekje, maar ze kwam nooit terug. Hij ging op onderzoek uit. Na het zien van een foto van de vrouw was ze volgens het personeel nooit binnen geweest. De man ontkent dat. Hij onderzoekt in grote woede de modezaak en vindt dan tot ieders ontzetting in een paskamer, waar een afgesloten deur als achterwand dient, het vastgebonden en verdoofde lichaam van zijn vrouw. Via Dorphésalons werden voor rijke sjeiks mooie blonde vrouwen geschaakt om daar als slavin door het leven te moeten gaan. Niet waar, maar ontelbare keren doorverteld, zoveel dat de modeketen erdoor failliet is gegaan.

De dubbelzinnige leefsituatie van de toenmalige Franse stadsbewoner was dat er veel gastarbeiders kwamen, waarmee velen moeite hadden en via dit gerucht kon hun angst en woede over het verlies van het eigene geventileerd worden. Herkennen we hier iets van in onze tijd? Helaas, velen in de politiek zien alleen maar rovende en verkrachtende immigranten Nederland binnenkomen. [1]

Universele oer-angsten

Waren de mensen vroeger doodsbang om behekst te worden, dan zijn we nu doodsbang om gedrogeerd te worden. Hoe angstig vonden we kortgeleden het verhaal van de verdovende middelen in de Haribo Coca Colaflesjes! Veel ouders kochten ze niet meer, vergelijkbaar met het verhaal uit de jaren zestig dat Braziliaanse drugsdealers cocaïne in mentos snoepjes spotten om zo de straatkinderen in Brazilië op jonge leeftijd verslaafd te maken. De verkoop daalde daar tot nul. Het hoofdkantoor in Nederland lachte eerst om de verhalen, maar reisden toch af naar het land om onderzoek te doen. Wat vonden ze op politiebureaus, waar overleden straatkinderen heen waren gebracht? De mentos snoepjes, die uit de broekzakken van de overledenen waren gehaald. En hadden die kleine gaatjes van injectienaalden, waarmee ze met cocaïne waren geïnjecteerd?

JAZEKER VONDEN ZE DIE! Niet in alle snoepjes zaten kleine gaatjes, maar in een behoorlijk aantal toch zeker. De vraag was: door een naald of door iets anders? Gelukkig kon het raadsel eenvoudig worden opgelost: het suikerlaagje rond de mentos snoepjes is van Arabische gom. Maar Arabische gom heeft de eigenschap dat, wanneer daar een kleine vervuiling of verstoring inkomt, het suikerlaagje zich terugtrekt en zo ogenschijnlijk een injectienaald gaatje veroorzaakt.

In snoepjes is met een injectienaald cocaïne gespoten

Niets aan de hand, nergens cocaïne gevonden. Broodje Aap, net als met de cola flesjes van Haribo. En zo gaat het ook met ons verhaal in 's Gravenland, Prinsenland en Het Lage Land. Overall witte bestelbusjes (in Engeland 'white vans', in Duitsland 'weisser Bulli's' of weisse Bulli Phantoms'), maar niet een met mensen erin die kinderen verleiden tot robloxen. Maar als ouder is het wel je grootste angst!

Waarom vertellen we dit allemaal door?

Volgens de psycholoog Jaap van Ginneken vertellen we geruchten zo vaak door om drie redenen. Allereerst gaat het ons niet om de informatie die in het gerucht zit, maar om de conversatie. We zijn sociale dieren en het is statusverhogend als je een spectaculair verhaal hebt, of een verhaal waarmee je ons helpt 'omdat we dat niet wisten', of om onze afhankelijkheid te tonen aan de verteller. Ten tweede gaat het niet om essentiële maar eerder om triviale zaken. Officiële autoriteiten zeggen er ook nooit wat over. In ons witte busjes-verhaal meldt de politie ook geen aangiftes te hebben ontvangen. Er waren helemaal geen kinderen te vinden die waren aangesproken om te robloxen. Ten derde: we vertellen het verhaal niet door omdat het 'waar' zou zijn, maar omdat het geschikte gespreksstof is. Het is onszelf niet overkomen, dus vertellen we het in onschuld zonder dat te beseffen door aan anderen. Dat is anders als je als onderwijzer voor de klas staat en de hele dag last hebt van roddelende ouders over witte bestelbusjes. Zo iemand wil nog wel eens 'fact checken' bij de lokale politie. Of wat te denken van een Frans ziekenhuis, waar zogenaamd een streng geheime lijst zou circuleren voorzien van alle producten, waarvan je absoluut kanker krijgt. Op die lijst stonden alleen maar dagelijkse zaken, die we allemaal nuttigen. En jij kreeg nou van een FOAF, de neef van je buurman deze geheime lijst! Natuurlijk heb je die met iedereen gedeeld! Maar niemand vroeg iets aan de persvoorlichter van het Franse ziekenhuis, die bovenaan de lijst stond. [2]

Structuur van het gerucht

Bij geruchten gaat het altijd over informele communicatie, dus een gesprek tussen willekeurige mensen. Formele communicatie ontbreekt: geen persberichten van het Franse ziekenhuis of een politievoorlichter die aangeeft hoeveel meldingen er zijn gedaan. De formele communicatie is beheersbaar, maar informele niet. Dat maakt het ook gevaarlijk. De psychologie verklaart waarom geruchten ook steeds licht veranderen van details (eerst geen nummerbord maar dan plots een kenteken! Huhh?, dan kan de politie ze toch zo vinden? Voel je 'm?). Psychologen kwamen tot drie vervormingen van geruchten. Allereerst kan het gerucht worden afgevlakt en elementen worden weggelaten ('leveling'). Hier verdween vaak het TikTok-filmpje waarnaar werd verwezen. Ten tweede kan het gerucht juist aangescherpt worden of wordt er iets naar de voorgrond gehaald: de 'man en vrouw' worden 'kinderlokkers'. Als laatste verandert het gerucht door assimilatie, de sociale en individuele vooronderstellingen worden in overeenstemming met elkaar gebracht. Hier veranderde het doorgestuurde verhaal door de individuele angst van de verteller, de een is meer of minder bang voor witte busjes. ('Ik weet niet of dit al gepost is...' of het aantal hoofdletters, waarschuwingssymbolen en uitroptekens in de individuele post zijn geplaatst). [3] Er bestaat zelfs een formule waarmee je een gerucht kunt meten. R ~i X a (De R staat voor Intensity of the Rumor, dus hoe sterk is de

roddel). De intensiteit van een gerucht = het belang ervan voor de doorvertellers (= importance / belang) en de dubbelzinnigheid van de situatie (=ambiguity / dubbelzinnigheid). In ons witte busjesgerucht speelde het zich af in omliggende gemeentes volgens het AD, het was in andere doorgestuurde appberichten in onze wijk en in mijn buurtapp was het een paar straten verder, bij mijn weten de Jan van Tilburgstraat of de Ringvaartweg, afhankelijk welk voetbalcord er bedoeld werd.

Wijze les

Zo snel als het gerucht kwam, zo verdween het ook ('bericht verwijderd') en met wat schaamte om de kaken hebben we het er niet meer over. Is het te voorkomen? Ik vrees het ergste. Geruchten zijn te 'leuk' om niet door te vertellen en het geeft lucht aan onze oer-angsten. Alle technische en wetenschappelijke revoluties hebben een schaduwzijde en in onze angst nemen die grootse vormen aan.

[1]= Improved News: Sociological Study of Rumor, Tamotsu Shibutani (1966)
[2]= Jaap van Ginneken: Rages en Crashes (1993), hfst.4; Schepping van het nieuws (1996), hfst.5; Breinbevingen (1999), blz.56-59; Het enthousiasme virus (2012), hfst.8+9; Schokgolf (2001), blz.88-89;
[3]= The psychology of rumor, Allport & Postman (1947)

Dit soort boeken hebben we zo immens hard nodig!

Voor de vaste lezers van RIJK is het een terugkerende rubriek: boekbesprekingen van boeken die proberen ons minder te laten polariseren en ons stimuleren tussen wit en zwart ook vele tinten grijs te gaan ontdekken. Kortom, om beter met elkaar te communiceren ook al verschillen zij ten diepste van elkaar.

Probeer meer van de ander te begrijpen

De titel van het nieuwste boek van de Belgische filosoof Patrick Loobuyck 'In de ban van WIJ en ZIJ' spreekt letterlijk boekdelen. Als eerste constateert hij dat het 'wij-zij-denken' al heel jong bij kinderen kan ontstaan. In onze menselijke evolutie is dit denkpatroon blijkbaar altijd een voordeel geweest voor de mens. Bij een groep horen is een wens van elk mens. Hij doet dat door zich aan groepsnormen te confirmeren en de tekenen te dragen waaruit blijkt dat hij groepsdeelnemer is. Het krijtstreepje in de bancaire wereld of het zwart, de piercings en het occulte van de gothiccultuur.

De psychologie van wij - zij

En dat het ons ook (kan) overkomen, toonde leerkracht Jane Elliott aan in 1968, wanneer ze haar klas verdeelde in blauwogige en bruinogige leerlingen. De blauwogige zijn slimmer en ontvangen meer privileges (langere pauzes bijvoorbeeld). Het duurde niet lang of de blauwogige leerlingen gingen zich ook gedragen als betere mensen t.o.v. de bruinogige klasgenoten. En andersom, de bruinogige voelden zich minderwaardig na verloop van tijd. Om onszelf bij de 'in-group' te kunnen rekenen, scheren we de mensen in de 'out-group' graag over een kam. Dat heet in de psychologie de 'out-group homogeneity bias': we geloven dat mensen buiten onze groep allemaal hetzelfde zijn, terwijl we onszelf als unieke individuen beschouwen. Het in-groupdenken is niet per definitie slecht. Het verbindt ons, laat

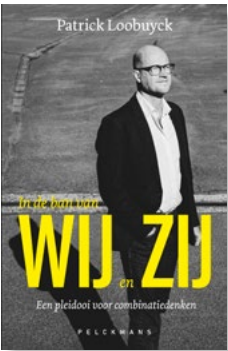
ons veilig voelen en is een handig mechanisme om snel te oordelen en om tijd te sparen, want we kunnen ons niet in alles verdiepen.

Combinatiedenken, wat is dat?

Vaak kleven aan een bepaalde opvatting gelijk ook allerlei andere opvattingen, waardoor het lijkt dat mensen nog verder van elkaar staan. Loobuck heeft bewondering voor de 'spelbrekers', de kritische denkers die niet klakkeloos het hele pakket aan opvattingen blind overnemen. Zelf heeft hij de term 'combinatiedenken' bedacht als tegenwicht tegen al het gepolariseerde denken van deze tijd. Combinatiedenken kenmerkt zich in de constatering dat alles in de wereld voor en tegens kent. Tevens kunnen anderen ons wijzen op blinde vlekken of een waardevol inzicht verschaffen als we echt naar de ander luisteren. En combinatiedenken erkent dat beide zijden legitieme zorgen hebben. Het combinatiedenken gaat ervan uit dat elk maatschappelijk probleem niet een enkele oorzaak heeft, en dus ook niet een simpele oplossing. Het combinatiedenken daagt ons uit om open te staan voor de best beschikbare feiten en inzichten, ongeacht de bron. Combinatiedenken is ook wars van snelle intuïtieve oordelen, waarin emotie vaak op de voorgrond staat en niet de redelijkheid van het argument. Deze vorm van denken dwingt ons tot rust i.p.v. snelheid in het oordelen.

De drie P's van het publiek debat

Patrick Loobuyck vat zijn boek samen door drie denkstijlen te definiëren. Allereerst is er het Patiëntmodel. Het debat wordt gebruikt om de ander te 'genezen' van hun verkeerde opvattingen. Het eigen gelijk is uitgangspunt. Dan is er het Priester-preekmodel: de spreker richt zich op de eigen achterban, de gelijkgestemden. De anderen worden geridiculiseerd. Veel emotioneel taalgebruik hitst de achterban op zich te mobiliseren. De derde P staat voor Partnerschapsmodel, waarin de eigen nieuwsgierigheid en leergierigheid voorop staan. Hier zoeken beide partijen naar wat hen verbindt. De andere partij is geen tegenstander maar een mede-zoekende naar inzichten in complexe problemen. Het is als samen puzzelen met de werkelijkheid.

In de ban van WIJ en ZIJ
Patrick Loobuyck
Uitgeverij Pelckmans
Blz.260; € 29,50

Aan de Huslystraat bruist het

Een Sterrenhub aan de Huslystraat?

De huiskamer van de wijk rond de Sterflats bestond vroeger al, maar stierf een roemloze dood. De ruimte stond leeg en zou zelfs mogelijk verhuurd worden aan een bedrijfje. De ruimte is voor een huiskamer zeer groot en voorzien van alle faciliteiten om er van alles en nog wat te organiseren. Xaverio Haltman is al jaren actief in de wijk. Onder de naam CreoBeo zet hij culturele- en kunstworkshops op voor bewoners van de wijk. Hij hoorde dat de ruimte alweer lang leeg stond en met behulp van Gro-up werd hij gewezen op het programma Right to Cooperate, waarin activiteiten door buurtbewoners ondersteund worden, zowel in menskracht als in geld. Hij gaf de huiskamer een mooie make-over en startte allerlei activiteiten. Maar ook de activiteiten voor ouderen die Gro-up daar organiseerde, bleven gewoon doordraaien. Een combinatie van oude bestaande en nieuw verzonden gebeurtenissen voor omwonenden.

Opening

Op 2 juli openden wethouder Tim Versnel en wijkraadslid Janine Kallenbach de vernieuwde huiskamer. Een dolle middag met springkussens en schminkcursus voor kinderen, dus heel wat leeuwjes en kleine katjes liepen in en uit de huiskamer, immers die grenst aan het enorme grasveld achter de flat. De plek is ideaal voor een oneindige variëteit aan 'geburtenissen'. Ook de buurtverbinder Helena Birnie houdt er laagdrempelig spreekuur. Heb je een idee voor je buurt en weet je niet hoe je dat kunt aanpakken, raadpleeg haar. Ze is zeer behulpzaam en bevolgen, zoals ik merkte toen ik haar sprak over buurtinitiatieven. Zij tipt vanaf die dag de RIJK als er iets interessants staat te gebeuren. De opening zelf was strak en zeer inventief georganiseerd. Startend met een bubbelig drankje en de mooie woorden van Tim en Janine nog in je oren, liep je langs allerlei tafels, waarop activiteiten werden gepresenteerd. Onvoorstelbaar hoeveel er gebeurt, dus ga eens kijken overdag; er zit vast iets voor je bij. Daarna konden de aanwezigen genieten van een uitgebreide catering: soep, kipsaté, salade en stokbrood. Ja, Xaverio weet hoe je indruk maakt!

De Sterflats zijn uniek in de wereld

Ja, de flats heten dan wel 'Sterflats', maar eigenlijk heten ze Molenwiekenflats. Kijk maar op een luchtfoto en dan zie je dat ze ook lijken op molenwieken in plaats van op een ster. Lees wat er zo ongelooflijk uniek is aan de flats in jouw Magazine RIJK. Kijk op www.rikroelfzema.nl en klik op 'Kwartaal tijdschrift RIJK' en ga naar nr.3, bekijk de voorkant en zie de bloemen in de vorm van molenwieken. Blader dan naar pag.14 en 15. Daar staat ook de ontwerpschets van de architecte afgedrukt.

Opening 2 juli 2025 (foto Arnoud Verhey)

Veel te doen (foto Arnoud Verhey)

Xaverio Haltman, Tim Versnel met RIJK!, Janine Kallenbach (foto Arnoud Verhey)

Van dit boek word je heel blij, juist omdat het je wanhopig maakt

Onverwachte wending in gesprek met vriend

Bij Ton thuis hebben we een heerlijk gesprek over de zin van het leven en andere diepzinnige zaken. Plots onderbreekt Ton het gesprek en vraagt aan mij: “Rik, praten we nu met elkaar met het doel om elkaars ideeën te bevestigen, of zoeken we naar mogelijke nieuwe antwoorden?” Ik viel stil. Onmiddellijk interpreteerde ik de opmerking en dacht ‘Ton vindt het gesprek niet leuk’. In een kort moment herpakte ik mij en verwierp mijn interpretatie. Ton bedoelt dit goed en hij wil met die vraag juist nog meer de diepte in. De vraag van Ton noemt de filosofe Agnes Callard ‘een ongelegen vraag’ en over ongelegen vragen schreef ze een zeer interessant boek. Soms lijken ongelegen vragen erg op ‘ongemakkelijke’ vragen.

Expert in ongelegen vragen

De Griekse filosoof Socrates (± 469 v.Chr. - ± 399 v.Chr.) is de uitvinder van de theorie over ongemakkelijke vragen. Een ongemakkelijke vraag is een vraag, waarvan we dachten dat die al beantwoord was, maar plots blijkt dat er geen ‘JUIST’ antwoord is en dat we plotseling beseffen dat we teruggeworpen zijn in het zoeken naar kennis, naar het stellen van de juiste vragen en het besef (erg pijnlijk) dat we meestal tot het besef komen dat we niks weten. De ongemakkelijke vraag van Ton leek de hele middag toch al beantwoord: we zitten hier geweldig leuk en diepzinnig met elkaar te praten. Niks mis mee toch, hier ga je toch geen vraag over stellen! Juist wel dus. De methode van Socrates is erg eenvoudig. De een zegt iets, de ander bevraagt / weerlegt dat (je twijfelt dus of het beweerde wel juist is. Je vraagt: kan het ook niet anders zijn?), want juist door de bevraging / de weerlegging komen we scherper bij de essentie wat iets dan wél is (weerleggen is in het Grieks elenchos; door telkens aan te tonen dat iets het niet is, kom je dichterbij wat het dan eventueel wél is). Dat constante bevragen / weerleggen leidt uiteindelijk tot het besef van ‘aporia’, geen uitweg meer zien,

niks meer weten te antwoorden. Radeloosheid, gestoken als door een sidderaal, zo omschrijven gesprekspartners van Socrates hun einde van een discussie met Socrates.

Lekkere gozer, die Socrates

Nu snap je ook wel waarom er tegenwoordig zo weinig concreets met het gedachtegoed van Socrates gebeurt. Zijn methode leidt altijd tot het besef dat we het eigenlijk niet goed weten. Maar we zoeken juist naar een antwoord op onze levensvragen! Wie wil er met het besef leven dat je eigenlijk niks weet. Nou, als je echt tot de bodem durft te gaan, dan blijkt vaak dat jouw mening maar een wankel constructie is. Harry Muskee zong: another day, another road, and I still don’t know where to go’. De Nederlandse filosoof René Guddé noemde dat gevoel “het leven is maar een gedootje”. We rotzooien feitelijk maar wat aan. Maar Socrates put hoop uit dat ogenschijnlijk zinloze gedobber en getobber in ons leven. Als een roofvogel cirkelt hij met zijn gesprekspartner om de vraag heen en door telkens DOOR te vragen en geen genoeg te nemen met onze eerste gedachten over iets, lijkt het alsof hij dichterbij de oplossing komt: de echte en enige kennis omtrent iets. Socrates heeft een hoge mate van eigenwaarde: hij twijfelt niet aan zichzelf als hij benoemt hoe dom hij is. Zoeken naar kennis, daar gaat het om in het leven! Socrates stelt: “Ik beweer niet dat mijn redenering juist is, maar ik zou er, met alles wat ik heb – in woord en daad, zover ik maar kan – voor pleiten dat we betere mensen zullen zijn, moediger en minder passief, als we geloven dat je moet zoeken naar de dingen die je niet weet, in plaats van te geloven dat het onmogelijk is om te ontdekken wat je niet weet, en dat je er daarom maar niet naar moet zoeken”.

Kan je alleen denken?

Bijna iedereen denk dat hij/zij ZELF nadenkt en tot opvattingen en antwoorden komt. Maar dit is wat Socrates juist net niet wil. Zo blijf je in je eigen bubbel leven en denk je dat je hebt nagedacht en antwoorden op al je levensvragen hebt gevonden. Juist de confrontatie met een ander denkend mens, die je durft te bevragen, maakt dat je tot echt denken komt. Denken is onmogelijk om alleen te doen. De schrijfster Agnes Callard ziet dit ook in en ze bekent aan het eind van het boek, dat ze dus niet consequent is. Socrates stelt namelijk dat de kunst en ook de geschreven taal (= het boek of deze RIJK die u leest) nooit tot echte kennis leidt. Een geschilderde man op het canvas kan mooi zijn, maar praat nooit terug als je naar hem kijkt. Hij blijft stokstijf staan op het schilderij. En zo is het ook met het opgeschreven woord: prachtig verzonnen allemaal, maar het gebeurt echt niet, dat plotseling het boek (of nog enger DE RIJK!) tot de

lezer spreekt en hem/haar een ongemakkelijke vraag stelt. Het boek ‘Open Socrates’ is zeker geen gemakkelijke kost, maar als je wilt weten wie Socrates is en hoe hij denkt.....bijna alle dialogen van hem worden met een scalpeermes in kleine brokjes gesneden. Na lezing ervan wens ik u veel onwetendheid toe, in plaats van dat je plots een goeroe van je eigen leven bent. Alleen een goeroe zegt: ‘doe zo, en u wordt gelukkig’.

Open Socrates
Agnes Callard
Uitgeverij Athenaeum
2025; blz447; € 29,99

Uit het fotoarchief van Tinus en Bep de Does

Bep en Tinus de Does uit Vreewijk bezitten meer dan een half miljoen foto's van Rotterdamse straattaferen. We beloven in nr.5 uit april 2025, dat we in elk nummer een foto zouden publiceren. Iedere foto plakt Bep of Tinus op een stuk karton en voegen een tekst bij. Dat is hier ook het geval. Daarna gaat die in het archief.

Tot ik op visite kwam en zij mij door een stapel foto's met scenes uit onze wijken lieten ploeteren. Hier is de tweede aflevering! Ook deze foto van de 's Gravenweg is door Tinus van commentaar voorzien. Het zien van de foto's doet je beseffen wat verdwenen is.

De landelijke 's Gravenweg, gezien in 1928. De woningen die we hier zien, zijn in 1975 gesloopt. De huisjes die we rechts gedeeltelijk zien, met de nummers 224-226-228-230 zijn begin jaren '60 afgebroken. Op nr. 224 woonde een aantal jaren de familie M.C. de Does en opa Van der Meer. Het toilet van dit huisje stond langs de slootkant en bestond uit een houten optrekje met een ton, welke twee keer per week werd opgehaald door de gemeentelijke gierwagen. Op deze plek staat nu een vluchtschacht voor de metrolijn Oost-West, welke in de tachtiger jaren van de vorige eeuw is aangelegd.

Heeft u een verhaal over de huisjes? Laat het ons weten!

Bedankt Bep en Tinus voor deze tweede foto's!

(Het interview met Bep en Tinus nalezen?
Ga naar www.riksroelfzema.nl en klik op Kwartaal magazine RIJK daarna op nummer 5 en ga naar blz. 19.)

Doe je regenlaarzen maar uit in de Prins Alexanderpolder

Van je ras ras gaan we niet meer door de plas.

Hoe het om ons heen steeds droger werd. In de vorige editie van Rijk kon je lezen hoe Lotte-Stam-Beese mede vorm gaf aan de ontwikkeling van Prins Alexanderpolder. Deze keer geven we aandacht aan de man die letterlijk voor de grond onder de voeten zorgde, waarop de woonwijk tot stand kon komen. En die man was Jan-Anne Beijerinck.

Grond onder de voeten: Jan-Anne Beijerinck
Stel je voor: je zit op de plek waar je nu zit, maar dan 170 jaar geleden. De kans is groot dat je dan natte voeten had, want vrijwel geheel Prins Alexanderpolder bestond uit een door turfwinning ontstaan plassengebied. Vergelijk het maar met de Loosdrechtse Plassen of Reeuwijkse Plassen: veel water en slechts hier en daar een kade of een eilandje. Zo zag het landschap er uit rond het midden van de negentiende eeuw. Vijftien plassen liggen tussen de Rotte en de dan al ingepolderde Zuidplas. Er zijn goede redenen om nog meer plassen in te polderen. Sinds een grote dijkdoorbraak in 1833 bij de Rotte is er angst voor meer van dat soort doorbraken en overstromingen. Bovendien kan het herwonnen land dan worden gebruikt voor landbouw. In 1843 maakt Jan Arent Scholten op verzoek van het Hoogheemraadschap van Schieland een inpolderingsplan. Daarvoor zouden windmolens worden gebruikt, maar dat stuit op bezwaren van de ingenieur van Waterstaat in Zuid-Holland: Jan Anne Beijerinck.

Dijkdoorbraak uit 1833: daar wonen we nu op

Stoom in plaats van wind
Beijerinck wordt in 1800 geboren als zoon van een waterstaatsinspecteur. Onder zijn voorvaders zitten meerdere landmeters. Bemoeienis met de inrichting van het land zit in de genen van de familie Beijerinck. Hij is betrokken bij de droogmakingen van zowel Zuidplas als de Haarlemmermeer. In de Haarlemmermeer wordt voor de eerste keer gebruik gemaakt van stoomgemalen in plaats van de traditionele windmolens. Beijerinck wil het resultaat daarvan afwachten voor er aan de droogmaking van de plassen van Schieland wordt begonnen. De plannen van Scholten gaan dan ook niet door. In 1859 presenteert Beijerinck een door hemzelf gemaakt plan voor de droogmaking, met behulp van stoomgemalen. Het duurt

enkele jaren voor de financiering rond is maar in 1866 wordt dan toch eindelijk begonnen met het droogmaken van de plassen van Schieland. Het duurt jaren voor het werk is gedaan. Pas in april 1874 worden in het Verkooplokaal bij de Goudsesingel in Rotterdam de eerste percelen land geveild. Daarmee is een einde gekomen aan de natte voeten en begint een nieuw hoofdstuk van wat dan, naar de toenmalige zoon van koning Willem III, de Prins Alexanderpolder wordt genoemd. Jan Anne Beijerinck maakt de voltooiing van de drooglegging nog mee, maar overlijdt in maart 1874 net voordat de eerste percelen worden geveild. Voor zijn dood werkte hij nog aan een plan voor inpolderingen in de toenmalige Zuiderzee, maar dat zou nog een eeuw duren.

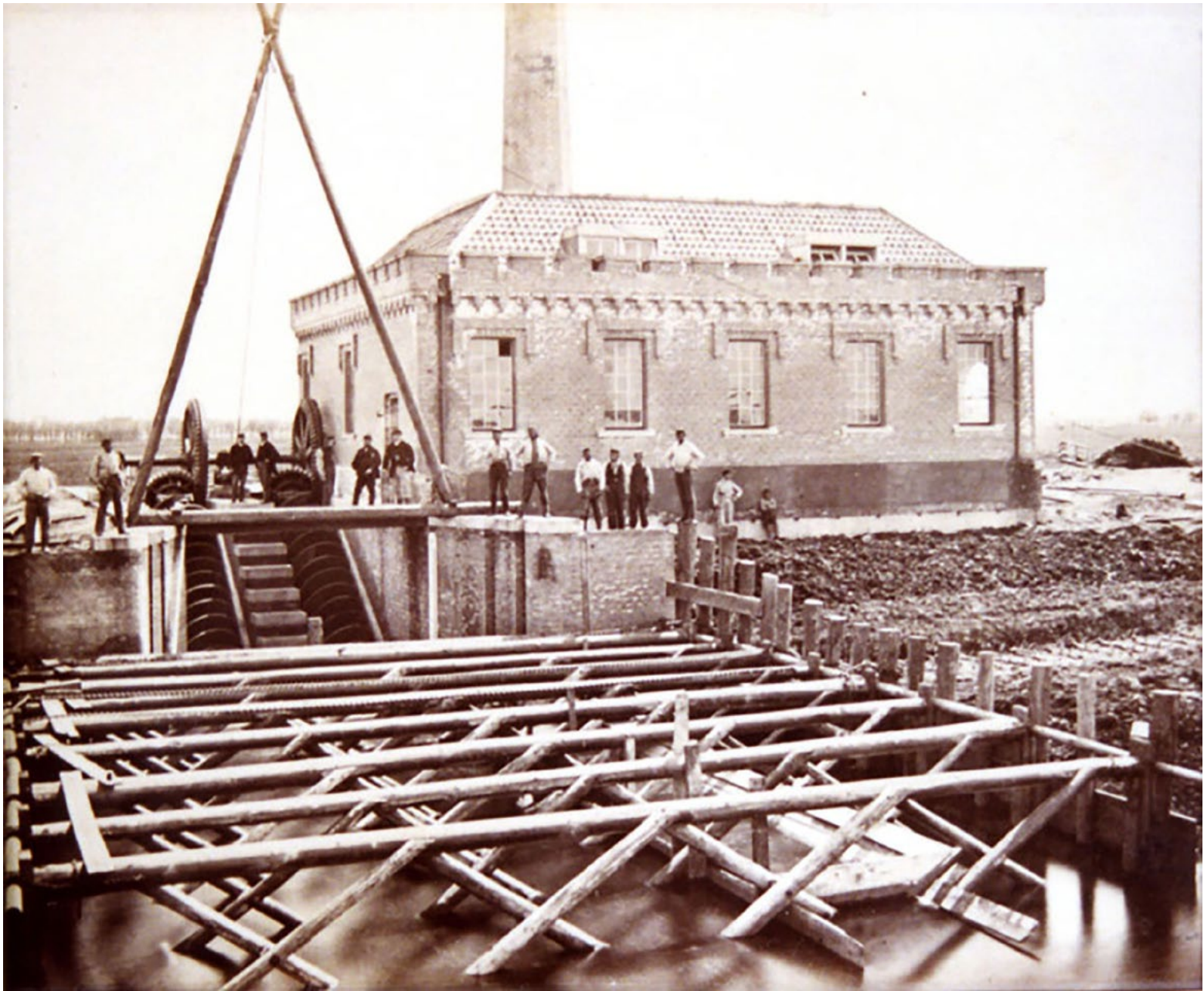
Op de Goudsesingel wordt in 1874 geschiedenis geschreven

Het Beijerinckgemaal
Sinds de jaren zestig is het grootste deel van Prins Alexanderpolder bebouwd. Slechts hier en daar zijn nog wat groene snippers overgebleven. Meer sporen zijn te vinden in de infrastructuur die aan de droogmaking herinneren, zoals de Kralingseweg en de Ringvaartweg. Van de stoomgemalen is er eentje overgebleven: het naar de grondlegger vernoemde Beijerinckgemaal aan de Bermweg, net over de gemeentelijke grens in Capelle aan den IJssel. Het wordt ‘bewoond’ door de Historische Vereniging Capelle aan den IJssel. Elke zaterdag kun je er tussen 13.00 en 16.00 uur binnenlopen en het restant zien van de jarenlange drooglegging door Jan Anne Beijerinck.

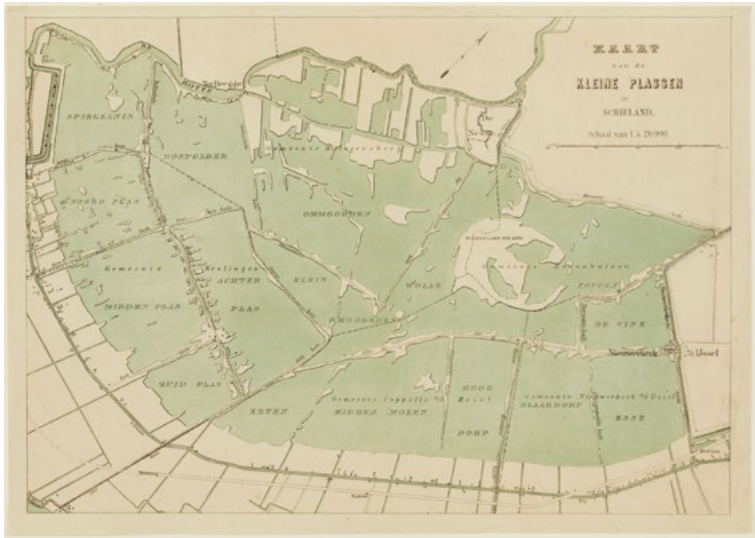
Bronnen
Beeld: Stadsarchief Rotterdam (zeer veel dank daarvoor)
https://nl.wikipedia.org/wiki/Jan_Anne_Beijerinck
Het Kralingse Bos. Portret van een boschpark, Marius Huender & Dik Vuijk (2024)
De Prins Alexanderpolder en Rotterdam. Van veenmoeras tot polderstad, Onno de Wit (Uitgeverij WBOOKS, 2013)

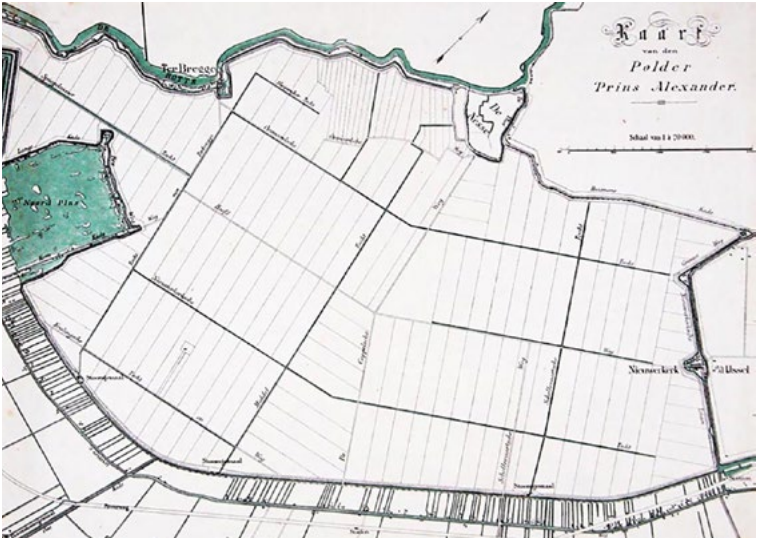
Jan Anne Beijerinck

Bouw van het stoomgemaal 1869

Kaart kleine plassen Schieland

Kaart na droogmaking Prins Alexanderpolder

Weggeefwinkel in Zjaak!

Lekker bijkletsen met buurtbewoners, een koffietje en een nieuwe blouse

Nieuw: weggeefwinkels

In Rotterdam zijn al aardig wat ‘Weggeef Winkels’. Alles is er gratis met soms een regeltje dat het aantal is gemaximeerd. En wat ik gezien heb: het is er goed druk en hebberigheid bij de klanten ontbreekt in 99% van de gevallen. Het lijkt ook een soort clubhuis, samen wat ouwehoeren, het leven bespreken: aandacht voor elkaar. Iedereen is welkom en je wordt niet raar aangekeken.

Zo is er de Leeszaal Vreewijk met het opschrift “Leest en verrijk uw geest” (nou, lees het laatste artikel achterin deze RIJK), maar er is ook een tafel met weggeefboeken. Op het Noordereiland is de Stuurhut een mooi voorbeeld. Op het Weena 70 zit de SWOP-shop voor kleding en Delen is Helen in Rotterdam Noord. Bij Gouwe Klouwe kun je vragen om gratis klusjes. Vergeet ook niet de talrijke Repairshops. Of de Doorgeefwinkel Goed Goed in Rotterdam West.

Wat staat er allemaal in onze wijken?

Inmiddels komen er steeds meer ‘weggeefkasten’ met specifiek op de buurt afgewogen zaken daarin. Gratis. Een nieuwe weggeefkast staat op de Geertrui Henningstraat 11-13. Voor wie dat echt nodig heeft staat er van alles en nog wat. De boeken zijn niet om mee te nemen, maar ze kunnen geleend en na lezing retour in de kast worden gezet.

In Het Lage Land zijn twee kringloopwinkels actief. Allereerst de kleine maar met zoveel liefde gerunde winkel Het Palet aan de Duikerstraat 29. Je kunt wel stellen dat de kringloop Opnieuw & Co gewoon een professionele winkel is, waar met veel zorg en aandacht alles ten toon staat gesteld. Echt een shopervaring die aangenaam

is, zeker door een heerlijke horeca met goeie koffie! Voor de RIJK hebben wij voor artikelen ondersteunende boeken nodig, en die kunnen we als vrijwilligersorganisatie niet nieuw aanschaffen. Zo ongelooflijk lief dat Opnieuw & Co de RIJK helpt. Hulde voor Opnieuw & Co! In beide kringlopen mag de RIJK ook op de balie liggen. En ze gaan daar erg hard, want zeker 2x in de week vul ik de stapels aan! Net buiten de wijk ’s Gravenland vind je nog Bonnefooi op de Oude-dijk in Kralingen. Ook daar ligt onze krant RIJK. Heel lieve mensen met absoluut een sociale buurtfunctie!

In Zjaak een weggeefwinkel

Recent, en zeker in de wereld van de kringloopwinkels, ruilwinkels en weggeefwinkels, is de gedachte om iets gezamenlijks te doen breed opgepakt. Loskomen van de individuele ratrace staat voorop. Weer terugkomen in een gemeenschap is het plan. Daarom zijn zoveel van bovengenoemde winkels ook ontmoetingsplaatsen voor een ieder van ons. Van Mahatma Gandhi is de zin: ‘Er is genoeg voor ieders behoefte, maar niet voor ieders hebzucht.’ Deze gedachte wordt uitgedragen door de schrijver Kees Klomp. In zijn boek ‘Ecoliberalisme’ schetst hij de opkomst van het ‘commonisme’, een economie die juist gestoeld is op de meent! “We kunnen de wereld ook anders beschouwen. De ecologische wetenschap leert ons immers dat de werkelijkheid helemaal niet individueel van aard is maar relationeel. (...) Leven op aarde is per definitie een kwestie van samenleven.” [1]

De Doorgeefwinkel aan de Gijssingstraat in Rotterdam-West zit in een gewoon woonhuis. De vrijwilligers van de winkel huren het van

Havenstede voor 240 euro per maand. Verhuur voor zo’n bedrag ook Zjaak aan een groep vrijwilligers. Hoe mooi zou het zijn, een nieuwe ontmoetingsplaats. En binnen een week of twee staat die afgeladen met weggeefspullen. Let op mijn woorden. Het is toch een schande dat Zjaak al zolang leeg staat! Radbout Engbersen deed onderzoek naar kringloopwinkels met een buurthuisfunctie. Hij stelt dat daar zeer diverse personen komen, omdat het een plek is waar je als consument komt, dus is het neutraal. Een buurthuis heeft een stigma voor bezoekers. In de onderzochte kringloopwinkels ontmoeten vreemden elkaar en gaan met elkaar in gesprek (= publieke familiariteit), enkel en alleen omdat mensen er vaak komen en zo elkaars gezichten herkennen. Dan is een gesprek makkelijker.

Er is genoeg voor ieders behoefte, maar niet voor ieders hebzucht

Lees hieronder verder voor de wetenschappelijke onderbouwing

Ons leven verandert echt

Op Marktplaats ontdekt men ook steeds meer de functie van ‘gratis weggeven’. In 2024 stegen de zoekopdrachten met het woord ‘gratis’ met 200.000 naar een totaal van meer dan 1.8 miljoen.

In 2015 voorspelde de trendwatcher Adjiedj Bakas dat er een altruïstische trend groeit in tijden van rauw kapitalisme. Er ontstaat langzaam een economie van het genoeg. [2] In zijn voorspellingen voor 2016 legt hij accenten op het ontstaan van een sterk groeiende deel- en ruleconomie. Van een graaieconomie gaan we naar karma-economie.[3] Wanneer trendwatchers bij grote banken in 2018 de krimp in deeleconomieën voorspellen verzet Bakas zich daartegen: “De deeleconomie is alive and kicking en groeit volgend jaar gewoon verder, tenminste, als we kijken naar het aantal mensen dat er gebruik van maakt.”[4]

Het is een inkoppertje voor de hoogleraar veranderekunde (=transitiekunde) Jan Rotmans aan de Erasmus in Rotterdam: “Veel mensen zijn de laatste jaren in beweging gekomen uit verzet, uit frustratie, uit motivatie, uit onmacht of uit inspiratie. Dit heeft de laatste vijf jaar een explosie van lokale initiatieven tot gevolg gehad. (...) Er zijn vijf mogelijke verklarende factoren voor de lokale transitie. (...) Allereerst de globalisering: de wereldwijde hang naar lokale worteling. Mensen willen weer aarden in hun eigen omgeving, ermee in verbinding komen. Globalisering is de tegenhanger van globalisering. Ook loopt het tijdperk van het hyperindividualisme op zijn einde. Mensen zoeken elkaar weer op, vanuit een pragmatische solidariteit. Door de IT-technologie zijn mensen ook in staat om zich snel en zeer effectief te organiseren. (...) Internet is een krachtig bindmiddel voor gemeenschappen. Decentrale initiatieven zijn ook een vorm van verzet. Verzet tegen de centrale overheid.

En tot slot is er verzet tegen een type samenleving waarin een grote groep burgers zich niet meer herkent. (...) Creatieve jongeren breken uit dit starre systeem. Zij voelen zich niet thuis bij de commercie van de markt. (...) Dit is (...) een beweging van onderop vanuit passie en inspiratie”. [5]

Wat is onze nieuwe utopie?

De socioloog Garrett Hardin schreef in 1968 een artikel ‘The tragedy of the commons’, en daarin schetste hij dat mensen eeuwenlang gezamenlijke middelen gebruikten, een waterput, een stuk weide grond, een bos etc. Maar zij deden dat ieder voor zich en gebruikten wat ze wilden hebben, waardoor die gemeenschappelijke middelen uitgeput konden raken. Privaatbezit zou de oplossing zijn, want dan betaalt een ieder voor de eigen afname en dat zou verspilling (dus uitputting) voorkomen. Het Engelse woord ‘commons’ betekent in het Nederlands ‘meent’, en bijvoorbeeld de boeren in het Gooiland, o.a. Laren, Hilversum, Blaricum, organiseerden zich eeuwenlang rond gedeelde meenten (bossen, heide- of weideland, vennen, wegen, putten, jachtgebieden en moerassen). De gebruiksrechten erfde de zoon van de vader, vandaar de Erf-Gooiers. In 1990 publiceerde de Amerikaanse Elinor Ostrom haar wereldberoemde boek “Governing the commons”, waarin ze diagonaal inging tegen de theorie van Hardin. Zij betoogde dat bezit in gemeenschappelijk eigendom juist een zeer heilvolle weg is, juist tegen het roofbouw kapitalistische systeem.

[1]= Ecoliberalisme (een veranderverhaal over ware vrijheid), Kees Klomp (2025), blz.126 e.v.

[2]= Kapitalisme & slowbalisering, Adjiedj Bakas (2015), blz.142 e.v.

[3]= Trends 2016, Adjiedj Bakas (2015), blz.42 e.v.

[4]= Trends 2019, Adjiedj Bakas (2018), blz.94

[5]= In het oog van de orkaan (nederland in transitie), Jan Rotmans (2016), blz.206 e.v.

[Bij de kringloopwinkels 'Delen is Helen' en 'Opnieuw & Co' vond ik de boeken die voor dit artikel gebruikt zijn! Dank dat er zulke winkels bestaan, want Rijk kan nooit de nieuwprijs van boeken betalen.]

Echt nadenken over wat je eigenlijk zegt

Veel oefenen om uiteindelijk het goede te doen

Hoe je een wijs mens wordt

In RIJK schrijven we zelden over academische filosofie (te ingewikkeld en te detaillistisch), maar wel over publieksfilosofie; dat is filosofie in min of meer gewone mensentaal. Vaak wil RIJK daar ook nog een element van praktische filosofie aan toevoegen; dat is het toepassen in je privé of werkende leven. Voorbeeld: een bedrijf maakt stoelen en bureaus, maar wat willen ze eigenlijk daarmee, wat is hun visie op zitten en werken eigenlijk? Kunnen er meerdere visies zijn op ‘zitten’ en ‘werken’? En zijn de stoelen en bureaus dan eigenlijk wel oké? Voorbeeld: voeden wij ons kind wel goed op, zeker als we kijken naar wat er toen gebeurde? Denken we als ouders wel hetzelfde over de opvoeding? Wat is het aandeel van onze eigen ouders in het beeld dat we van opvoeden hebben? Het is duidelijk, met zulke gesprekken ga je de diepte in en soms blijf je achter met hoofdpijn en het besef dat je er nog maar eens diep over moet praten.

Het socratische gesprek

De methode van Socrates is door de filosoof Jos Kessels tot praktisch gespreksmodel gemaakt. Bovengenoemde gesprekken zijn gesprekken die je in ‘de vrije ruimte’ voert. Er hoeft niet gelijk een eindconclusie te zijn of een stappenplan over hoe we verder kunnen gaan. Het gaat erom ons eigen denken te verhelderen, onze ‘ingevulde ideeën’ te achterhalen. Pas dan ‘komen we in vorm’ om echt diep over iets te kunnen spreken met elkaar. Het is net als een sporter, veel oefenen met een aantal skills om dan uiteindelijk precies het goede te doen om een medaille te winnen. Socrates voerde niet voor niets veel van zijn gesprekken in de sportschool, het gymnasium. De skills voor een goed gesprek zijn allereerst het ontwikkelen van je reflectievermogen. Kan ik door mijn eigen hoofd vol met opvattingen wandelen en van een afstand daar naar kijken? Zetten kritische vragen van anderen mij aan het denken, of schiet ik gelijk in de verdediging? Als tweede skill dien je je eigen ervaringen in detail en openheid te kunnen beschrijven. Dus naar aanleiding van bovengenoemd voorbeeld: wat zijn mijn ervaringen met zitten op stoelen en werken aan bureaus.

Als derde skill is dat je inzicht krijgt in wat we kunnen noemen inzichten van buik, hart (en hoofd); hoe en wat voelen we eigenlijk en hoe staan we in een bepaald probleem? Als vierde skill dienen we onze denkbeelden te kunnen ontleden. Welke definities hanteren we precies? Als we tegenstellingen en meningsverschillen ontdekken, hoe rafelen we die uiteen? Als vijfde skill gaan we pas richting een (oplossend) idee, dat wat leidt tot wat we samen als ‘het goede’ zien. Jos Kessels voegt daar nog een zesde skill aan toe: rekening houden met je menselijke tekort. Je bent mens en niet God.

Wat wil Socrates eigenlijk?

Socrates is niet een schoolmeester die zegt hoe iets in elkaar steekt (onderwijsleergesprek). Hij is slechts een mede-zoeker, een mede-deelnemer aan het gesprek. Het samen bespreken van een kwestie is beter dan allerlei boeken lezen over de kwestie. Als er een oplossing gevonden wordt, dan ben je daar aandeelhouder in geweest, niet een toehoorder of lezer van een boek. Je komt tot inzichten, de diepere laag van het denken. Soms ontluisterend, omdat blijkt dat je feitelijk weinig kennis blijkt te bezitten over het probleem dat onderzocht wordt. Om socratische gesprekken te kunnen voeren, dien je boven de dertig jaar te zijn, zo betoogde de filosoof. Jongeren zien dit soort gesprekken snel als gevecht: wie is de slimste, wie wint er op punten etc.

Het grote boek van Jos

Dit boek ‘in vorm komen’ is de Bijbel voor het socratische gesprek. Het is dus voor gevorderden. Ook al is het ‘praktische’ filosofie, de eerlijkheid gebiedt te zeggen dat het ook wel lijkt op academische filosofie. Hoewel, waarom Jos de dialoog De Staat (πολιτεία) als ‘Waarden’ vertaalt en ‘De Wetten’ (νομοί) als ‘Normen’, legt hij niet uit. (pag.26) Toch zou het de wereld vooruit helpen, wanneer veel mensen de kunst van het socratische gesprek zouden beheersen. Je staat niet meer met je mond vol tanden als iemand je vraagt “Kun jij herhalen wat de ander juist gezegd heeft?” Dan blijkt vaak dat je op jezelf gericht bent. Het socratische gesprek leidt juist tot een gemeenschappelijk begrip rond de vraagstelling en versterkt je luisterend vermogen.

In vorm komen
Jos Kessels
Uitgeverij Boom
Blz.559; € 39,90

Super buurtfeest in Prinsenland!

In RIJK nummer 6 op pagina 14 en 15 schreven we uitgebreid over de Japanse Tuin bij de Geertrui Henningstraat. Ook schrijven we in dit nummer op pagina 24 en 25 over de nieuwe weggeefkast die daar is geplaatst. Hier een korte foto-impressie van een perfect georganiseerd buurtfeest. Er zijn een aantal mensen die zeer fanatiek het idee hebben opgevat om hun buurt weer in oorspronkelijke staat terug te brengen. Het onderhoud aan de gemeenschappelijke tuinen is onder de maat, dus staken ze de koppen bij elkaar en hebben zij zelfs de architect van hun huizen gevraagd om mee te helpen. Dat lijkt ze te lukken. Om iedereen hierbij te betrekken hebben alle bewoners een plantje gekregen om hun buurt op te fleuren. Tevens was het de uitnodiging naar het buurtfeest te komen. De RIJK was er ook en zie hoe gezellig het was! **Zet in agenda: 1 november HALLOWEEN-feest!**

Vroeger speelden bijna al onze feesten zich af in de buitenruimte en ze waren voor iedereen toegankelijk. Tijdens de renaissance vond er een tendens waar te nemen dat mensen zich terugtrokken op hun eigen erf, binnen hun eigen gezin en milieu. Duidelijk werd er een scheiding zichtbaar tussen de volksfeesten, die zich in de openbare ruimte afspeelden (markt, kroeg en straat) en de feesten van de hogere standen, die zich binnenshuis afspeelden.

De Nederlander kon er wat van als het om feesten ging. Het was soms zo heftig, dat zelfs burgemeester Bontemantel van Amsterdam in 1655 een wet doorvoerde tegen ‘buitensporige huwelijksfeesten’. De historicus Simon Schama schrijft over de feesten in de Gouden Eeuw waar per wijk gekozen functionarissen de orde handhaafden en de regels afspraken bij de soms wel twee of drie dagen durende feesten. Zo werd een ieder die op de vuist ging van het feest verwijderd en die persoon mocht alleen terugkomen, nadat hij of zij nederig excuus had aangeboden.

In de Reformatie (zo rond 1517) probeerde het kerkelijk gezag de wilde feesten in te dammen. Dat is niet echt gelukt. Pas in de 18e en 19e eeuw ontwikkelde zich een neiging tot zelfbeheersing en eenvoud. Pas in de tweede helft van de twintigste eeuw ontstond weer de uitbundige feestcultuur. De mensen werden welvarender en hun geld moest rollen. Allerlei nieuwe feesten deden hun entree. Theater- en muziekfestivals zijn er elk weekend wel ergens en binnen de familie- en vriendenkring kregen we ‘sweet 16’ en het ‘21-diner’, om maar wat te noemen.

De RIJK houdt van deze nieuwe feestcultuur en doet graag verslag van elk wijk- of straatfeestje dat er maar gevierd kan worden. Laat het ons weten!

De gaande en komende man

Wijknetwerker Fred gaat met pensioen en Rutger komt onze wijk versterken

Fred Hoeksema vertrekt

Ik ben in april 2022 begonnen in Prinsenland / 's-Gravenland. Daarvoor deed ik hetzelfde werk, maar in wijken in het gebied Feijenoord. Mijn eerste indruk van Prinsenland en 's-Gravenland was dat het wel een wereld van verschil is in vergelijking met de oude stadswijken. Er is in onze wijken veel meer groen en veel meer ruimte. Dat heeft heel veel impact op de leefbaarheid. Er is bijvoorbeeld veel ruimte voor kinderen om te spelen, vaak in een veilige en groene omgeving. Ik heb me de afgelopen jaren met name beziggehouden met de buurtideeën van de bewoners en heb extra aandacht gehad voor de senioren. Daarbij heb ik gemerkt dat “prettig ouder worden” in de eigen omgeving lang niet voor iedereen zo vanzelfsprekend is. Mensen weten vaak wel goed de weg naar de noodzakelijke voorzieningen, maar ik ben in de voorbije jaren ook veel mensen tegengekomen die het moeten doen met weinig sociale contacten en steun in hun eigen kring.

Mijn wens: RIJK een lang leven!

Een van de buurtideeën is het wijkmagazine RIJK, dat u nu in uw handen heeft. Het is, voorzichtig uitgedrukt, niet bepaald een doorsnee wijkkrant. Dat levert hier en daar een opgetrokken wenkbrauw op, maar ook een magazine, van en voor de bewoners van Prinsenland, 's-Gravenland en Het Lage Land, dat mag rekenen op heel positieve reacties. Het is zoals onze wijken zijn: divers, ruim en groen, lekker eigenzinnig, met oog voor jong en oud. Moeilijke zaken worden niet uit de weg gegaan, maar ter discussie gesteld. Dus wens ik RIJK een lange en vruchtbare toekomst toe! En wens alle bewoners en bezoekers van onze wijken het allerbeste.

Rutger komt

Mijn naam is Rutger Boot en sinds half mei de nieuwe wijknetwerker voor deze 3 mooie wijken, te weten Prinsenland, 's-Gravenland en Kralingseveer.

Allereerst wil ik ook langs deze weg Fred Hoeksema nog bedanken voor de fijne samenwerking. De afgelopen 3 maanden samen heb ik als erg prettig ervaren. Jij bent niet iemand die graag op de voorgrond treedt maar al jouw kennis en die heerlijke droge humor gaan niet alleen de bewoners, organisaties maar ook wij als collega's erg missen. Geniet van je pensioen en alhoewel wij niet meer op je kunnen rekenen, stilletjes hoop ik toch dat je af en toe een kijkje komt nemen in jouw wijken!

Even voorstellen

Ik ben sinds januari 2017 werkzaam bij de gemeente Rotterdam. Tot deze nieuwe uitdaging als wijknetwerker ben ik in verschillende functies werkzaam geweest bij het cluster Werk en Inkomen. Mooie uitdagingen gehad, waarin ik een bijdrage heb mogen leveren aan de participatie van mensen in de werkende samenleving. Zo ben ik o.a. een aantal jaren werkzaam geweest bij Team statushouders en heb ik mij ingezet om deze mooie mensen verder te helpen op de arbeidsmarkt. De laatste 3 jaar was ik werkzaam als coördinator wijkgestuurd werken in o.a. gebied Prins Alexander. Voor mijn tijd bij de gemeente heb ik gewerkt in het bedrijfsleven in o.a. de bouw en de personeelsbemiddeling.

Mensen spreken en naar ze luisteren

En nu dus voor mij en vele mensen om mij heen een logische stap naar cluster dienstverlening. Als wijknetwerker ben ik er voor alle bewoners en maak ik geen onderscheid. Ik heb door mijn werker- varing, studie en reizen altijd het verschil willen maken door het

Rutger Boot onze nieuwe wijknetwerker

menselijk contact. Respect voor eenieder, de verbinding zoeken en met elkaar de kansen zien en benutten indien mogelijk. Dit doe ik vooral door openheid, goed te luisteren, creativiteit en doorzettingsvermogen. Oog voor u als bewoner, jong en oud, en van welke nationaliteit dan ook. Wij hebben met elkaar zoveel meer overeen dan we soms beseffen. En de verschillen die er nu eenmaal ook zijn, is mooi om te zien als aanvulling. Laten we dus vooral kennismaken

en samenwerken, u als bewoner, formele en informele partijen en de verschillende afdelingen binnen de gemeente.

Heeft u dus net als ik positieve energie, heeft u goede ideeën voor de wijk of zorgen die u graag wil uitspreken, aarzel dan niet om mij te contacteren. rga.boot@rotterdam.nl

Als hoofdredacteur van RIJK heb ik een inspirerende en respectvolle tijd met Fred Hoeksema mogen doorbrengen. In het begin hadden we meningsverschillen over hoe een wijkkrant eruit diende te zien. Al luisterend naar elkaar groeide de gedachte, dat deze nieuwe vorm van een “wijkkrant” weleens een erg goede zou kunnen zijn. Kon je op de eerste twee nummers nog kritiek hebben, dan is er veel geleerd in de vervolgnummers om de inhoud bij te schaven. Daarvoor moet ik ook de zeven wijkraadsleden bedanken, want zonder hun steun en feedback was ik er niet gekomen.

Nu staat er een pracht magazine met zeer positieve kritieken. We gaan weliswaar net iets dieper dan de oude Prinsenlandkrant, maar daardoor is er ook een breder en nieuw publiek aangeboord. Het klinkt bijna wat oneerbiedig als ik zeg dat de eerste kennismaking met Freds opvolger Rutger Boot, super was. Ons eerste gesprek voelde alsof we al jaren samenwerken. Natuurlijk zijn er verschillen tussen Fred en Rutger, maar toch voelt het voor mij alsof dezelfde inspiratie en hetzelfde enthousiasme gewoon doorgaan.

Fred wens ik een prachtige tijd toe en uit ervaring: je pensioentijd is de mooiste tijd. Met Rutger heb ik een nieuwe collega erbij: hij voorziet in tips over de wijken en stelt zijn netwerk ter beschikking voor interviews en uitleg.

RIJK AAN • VRIENDSCHAP

Oproep van de wijkraad

Heb jij een goed idee voor jouw buurt? En wil je dit idee ook echt uitvoeren? Vraag dan een bijdrage aan!

Iedereen met een goed idee voor zijn of haar buurt kan een aanvraag indienen. Of het nou voor een buurtfeest is of voor een activiteit met de kinderen uit de buurt in de zomervakantie? Of misschien met Halloween? Vraag een bijdrage aan!

De Wijkraad beoordeelt de plannen en kan een bijdrage toekennen. Aanvragen doe je met een eenvoudig formulier: Aanvraagformulier Buurtidee - Opzoomer Mee

Wil je meer weten? Of heb je hulp nodig bij het aanvragen van een bijdrage? Dan staan de wijknetwerkers voor u klaar.

- Prinsenland en 's-Gravenland: Rutger Boot, e-mail: rga.boot@rotterdam.nl telefoon: 06 – 14 89 02 76
- Het Lage Land: Sabrina Ong Aban, e-mail: smg.ongaban@rotterdam.nl telefoon: 06 – 38 68 76 37

Ook kunt u langskomen op de wijkhub aan het Marinus Bolkplein 37 Open op dinsdag van 10.00 tot 14.00 en van donderdag van 10.00 tot 16.00 uur en op vrijdag van 9.00 uur tot 15.00 uur

Lieve beer op het Mia van IJperenplein

Uit het niets stond er op het Mia van IJperenplein een enorme teddybeer in het groen met allemaal plastic bloemen op zijn vacht geplakt. Een absoluut zomers gezicht. Er is, denk ik, niemand die een beer in dit formaat niet leuk vindt. Beren vertederen mensen en vaak hadden zij in hun jeugd een (bruine) teddybeer.

Berengeschiedenis

De door polio aan een rolstoel gekluisterde Margarete Steiff was de oprichtster van een kinderknuffels naaiatelier in 1880. Haar neef heeft in 1902 de wereldberoemde teddybeer uitgevonden. Er waren daarvoor natuurlijk ook beren voor kinderen, maar die stonden meestal rechtop en

hadden een woeste en onvriendelijke blik, soms zelfs met ontblote tanden. Deze beren waren gemodelleerd naar de dansende beren op kermissen en volksfeesten. Nee, dan de beer van Richard: die heeft een vriendelijk en knuffelbaar uiterlijk en hij heeft (na eerst allerlei afgekeurde prototypen) in 1905 vijf schijfgewrichten gekregen, in beide armen en poten en in de nek. Richard noemde zijn beer Bär PAB35. De P staat voor pluche, de B staat voor bewegend en het cijfer 35 is de lengte van de beer in zithouding. Waar de A voor staat is mij onbekend. Die beer sloeg aan, want in 1906 waren er al 400.000 van verkocht.

Neem een beer om te winnen!

In 1902 vertrok de Amerikaanse president Theodore Roosevelt (zijn bijnaam voor intimi was ‘Teddy’) naar de staten Louisiana en Mississippi om een grensconflict op te lossen. Om de president gunstig te stemmen hadden ze een berenjacht georganiseerd. Maar door de afwezigheid van beren op die dag, bonden ze een eerder gevangen beer aan een boom. “Je kan schieten meneer de president!”. Maar Teddy weigerde, want dit is geen sport zo. Een getekende cartoon van Clifford K. Berryman van het bovenstaande verhaal haalde alle kranten in Amerika. Theodore Roosevelt was voor eeuwig geassocieerd met beren. In 1904 won hij de presidentsverkiezing mede door een beer te kiezen als mascotte. Teddyberenfabrieken schoten als paddenstoelen uit de grond. Het ging ook het bedrijf Steiff voor de wind; in 1907 maakte het bedrijf ongeveer 1 miljoen teddyberen per jaar. [1]

De beer is van alle tijden

De grote vraag is, waarom bijna iedereen valt voor de charmes van een teddybeer. Is het zien en vasthouden van een teddybeer een uiting van ons nostalgische verlangen naar de vergane kindertijd? Zeker, maar er is ook meer aan de hand. De beer is een mythisch symbool uit oude volksverhalen. Wij hebben altijd ontzag gehad

voor zijn kracht en ook hielden we tegelijkertijd van de zachtheid van zijn vacht. Enerzijds staat hij voor de sterke beschermende vader, die voor je vecht. Anderzijds heeft de beer het zachte, omarmende en liefdevolle van de oermoeder. De beer als kinderknuffel beschermt en troost de eigenaar.

Britse volwassenen nemen beer mee in bed

Uit Engels onderzoek blijkt dat Mr Bean met zijn onafscheidelijke teddyknuffel niet de enige is. Ruim de helft van de Britse volwassen mannen bezit een teddybeer. Een derde daarvan vertelt schaamtelos de beer af en toe mee in bed te nemen. Een kwart van de onderzochte Britse mannen neemt zijn teddy ook mee op zakenreis.

De beer staat onder druk

“De Amerikaanse wetenschapper J. Allen Williams jr. heeft onderzoek gedaan naar het voorkomen van wilde dieren en oerwouden in illustraties in kinderboeken, en geconstateerd dat deze onderwerpen de laatste decennia minder vaak in kinderboeken voorkomen. Hij vermoedt dat dit samenhangt met de groeiende isolatie van de wereld van de natuur. Williams en zijn team bestudeerden meer dan 8000 afbeeldingen in bijna 300 boeken die tussen 1938 en 2008 bekroond waren met een Caldecott Medal. Zij bekeken of de illustraties de natuur toonden, of gebouwen en of er wilde dieren, huisdieren of vermenselijkte dieren op voorkwamen. De conclusie was dat de omgeving in kinderboeken steeds verder verwijderd raakt van de natuur, en dat steeds vaker juist huizen en steden worden afgebeeld.” [2]

De volgende bronnen zijn geraadpleegd:
[1]= De Teddybeer (van knuffel tot verzamelobject) – Kathy Martin (2008)
[2]= Berichten uit de wereld van het oude kinderboek (juni 2012, nr.7374), blz.17

Waarom al die boeken in de RIJK?

Alle wetenschappelijke voordelen van lezen op een rij. Zoveel? Dat verwacht je niet!

De wijkkrant RIJK kiest zijn eigen lezers. Allereerst de schifting bij het bezorgen, want bij een ‘Nee-Nee’ sticker op de brievenbus valt de RIJK niet op de mat. Daarna liggen er stapels RIJK op de afhaalpunten. We ontdekken dat vanaf nummer 4 de totale stapel van de 10.000 kranten gewoon op is. De voorkant van RIJK is een herkenningpunt en liggend naast de Oud Rotterdammer, gaat RIJK soms sneller de supermarkt uit. Zijn we trots op. Zij die de krant meenemen weten wat ze te wachten staat: vol met artikelen, nooit van internet en nooit via ChatGPT, maar op grond van (wetenschappelijke) literatuur. Die boeken vertalen we naar leesbare artikelen van meestal twee pagina’s. Vaak staat aan het eind van een artikel de omslag van een recent uitgegeven boek over het onderwerp, voor hen die verder willen lezen. De laatste vier pagina’s van het blad zijn echt voor de intellectueel geïnteresseerde lezer. Die groep is groter dan we aanvankelijk dachten. Uit tweejaarlijks (landelijk!) onderzoek weten we dat jongeren helaas geen kranten lezen. En uit datzelfde onderzoek weten we ook dat de fanatieke lezers van gratis huis-aan-huisbladen meestal wat oudere volwassenen zijn. Grappig is dat zij bepaalde artikelen doorgeven aan hun kinderen met de woorden: ‘dit moet je eens lezen’. We horen ook dat lezers de krant doorgeven aan vrienden of familie. De hoeveelheid lettertjes in het blad is hoog, dat maakt de krant uniek in Nederland. Mooi is dat veel lezers iets lezen, hem dan weer even weggleggen om hem later weer te pakken. Mensen kunnen er weken mee bezig zijn, maar gooien Rijk dus niet weg. We gaan de concurrentie met een Havenloods of de Rotterdambijlage van het AD niet aan: zij hebben korte en actuele artikelen. Wij volgen de gebeurtenissen in onze wijken op de voet en gaan de diepte in, zoals bijvoorbeeld bij de aanslagen met Cobrabommen aan voordeuren. Wij vertellen dan later wat angst met je doet en hoe je je angst beheersbaar houdt. En al dat lezen is heel erg in de mode én heeft ook nog eens erg veel voordelen; daarover gaat dit artikel.

Lezen / boeken: hoe staat het ermee?

De tv-serie Sex and the City heeft een opvolger gekregen in 2022, genaamd ‘And Just Like That’. In deze nieuwe serie is iets opmerkelijks te zien: aandacht voor een boek is hip! Hoofdpersonage Carrie Bradshaw loopt vaker met een stapel boeken of een boek in haar hand, dan met een Chanel of Fendi-baguette. Sterker nog, in het echte leven draagt de actrice Sarah Jessica Parker ook altijd wel een boek. Naast een eigen schoenenlijn bezit ze sinds kort ook een eigen uitgeverij. Wat te denken van fotomodel Gigi Hadid, die zich laat fotograferen met het boek ‘De Vreemdeling’ van de Franse filosoof Albert Camus. Gezeten op een prachtig jacht leest Kendall Jenner de essaybundel ‘Tonight I’m Someone Else’, van Chelsea Hodson. Ik kan nog wel even doorgaan. In de The New York Times suggereert een journalist, dat de sterren en influencers een ‘bookstylist’ inhuren om de boeken te selecteren, waarmee zij hun imago kunnen verhogen. Een boek is nu het statussymbool om daarmee te laten zien dat je brains hebt en smaak natuurlijk. Bijkomend is de luxe-trend, ‘zie mij, ik heb veel vrije tijd om te lezen’. Zij keren zich af van de vluchtige en haastige tijd, de

constante afleiding door hun telefoon en de dwangmatige behoefte aan goede wifi! Veel grootheden hebben hun eigen boekenclub op o.a. TikTok of Instagram (zangeres Dua Lipa lanceerde Service95, een ‘literaire concierge’). Modehuizen doen hard mee aan deze trend. Dior drukt titels van boeken af op hun T-shirts (o.a. ‘We should all be feminist’ van de Nigeriaanse schrijfster Chimamanda Ngozi Adichie). Chanel organiseert ‘Les Rendezvous Littéraires’, waar bijvoorbeeld de actrice Kristien Stewart voorlas uit het boek ‘Heroïnes’ van Kate Zambreno. Miu Miu heeft een literaire club opgericht (‘Writing Life’) en wil lezen voor iedereen gratis maken door in hippe rood-witte miu miu ijscokarretjes boeken uit te delen. Marc Jacobs heeft zijn eigen boekwinkel ‘Bookmarc’ in o.a. New York en het is een magneet geworden. [1]

De voordelen van lezen op een rij

In het recent verschenen boekje van Irene Vallejo somt zij alle voordelen op voor mensen die lezen. Het slechts 55 pagina’s tellende pleidooi ‘Uit liefde voor het lezen’ is een breekbare en bijna poëtische lofzang op het boek. En wat brengt dan het lezen van boeken een mens?

Allereerst kun je je leven danken aan het goed kunnen vertellen van verhalen, die daarna weer in boekvorm te herlezen zijn. Zo wist de Perzische vertelster Sheherazade van de verhalen uit Duizend-en-een-nacht haar onthoofding steeds een dag uit te stellen, omdat ze haar verhalen zo spannend wist te maken, dat de sjah Sjahriar (die haar gevangen hield) haar dood telkens een dag uitstelde. En wat te denken van een sluwe Odysseus die listige verhalen verzong om

Boekenlezen is hot in Parijs en Hollywood

zijn tegenstanders in de val te laten lopen. In het boek Don Quichot verdedigde de herderin Marcela haar vrijheid door middel van een pakkende vertelling. En welke lezer kent niet de ervaring dat bij lezing van een boek plots de mist in het eigen hoofd verdwijnt en er ineens een helder inzicht wordt verkregen. Ik zelf dank er een mooie geweldloze jeugd aan, want in onze straat woonde een altijd ruziezoekende jongen die zijn vuisten snel liet spreken. En ik, die geen geoefend vechter was, nam mijn toevlucht tot scherpe manipulatieve woorden, waardoor hij nog briezender voor mij stond met gebalde vuisten. En dan kwam de knock-out zin, waardoor hij afdroop: “Ja, jij kan het niet met woorden hè. Jij hebt slechts je vuisten. Vind je dat ook niet een beetje dom en zielig?”

Tweede voordeel van lezen

Er ontstaat bij het lezen een ‘innerlijke blik’, we verrijken ons met de verschillende personages in de boeken die we lezen. “Via boeken kruipen we in de huid van anderen, strelen we hun lichaam en kijken we met hun blik.” Zo kunnen we ‘iedereen’ zijn! “De psycholoog Raymond Mar en zijn onderzoeksteam van de universiteit van Toronto bewezen in 2006 dat mensen die lezen meer empathie hebben dan mensen die niet lezen, en dat gold in het bijzonder voor hen die zich in literaire werken verdiepen.” [2a]

Derde voordeel van lezen

Lezen maakt het mogelijk om in een democratie te leven. “De

Amerikaanse filosoof Martha Nussbaum verdedigt dat lezen deel uitmaakt van de noodzakelijke voorbereiding op het leven in een democratie. (...) Zij pretendeert een samenleving te scheppen die niet stoelt op brute kracht, maar wordt gedragen door een subtiel weefsel van overeenkomsten en een onophoudelijke dialoog.”[2b]

Vierde voordeel van lezen

Lezen leert ons spreken; ‘Boeken maken de lippen’ sprak lang geleden de meester in de retorica Quintilianus. “Daarom zijn degenen die lezen in staat hun gedachten helder tot uitdrukking te brengen, hun emoties in woorden te gieten, hun leertraject te ordenen en te formuleren. (...) Ruim twee decennia lang analyseerde het onderzoeksteam van de psycholoog Mark Taylor van de universiteit van Oxford de dagelijkse gewoontes van bijna twintigduizend jongeren. Geen enkele andere buitenschoolse activiteit bleek zo’n grote invloed op hun toekomst te hebben als lezen – lezen voor hun plezier welteverstaan. Vandaar dat er een positieve correlatie bestaat tussen het aantal boeken dat in huis te vinden is en de schoolprestaties van een kind. (...) Neurologen zijn er steeds meer van overtuigd dat lezen behoort tot de effectiefste manieren om de hersenen fit te houden. Als we lezen leggen we een weefsel aan van waarneming, herinnering en redenering, en dat mentale vlechtwerk remt cognitieve achteruitgang af.” [2c]

Vijfde voordeel van lezen

Lezen verbindt mensen, namelijk als je een goed verhaal hebt gelezen dan wil je dat vertellen aan een ander. Je voelt sterk de behoefte om het te delen.

Zesde voordeel van lezen

Lezen is een instrument voor herstel. “Niets van wat er nu speelt maken we voor het eerst mee. In het geschrevene vinden we de sporen van ervaringen van de mens, die keer op keer droogte, hongersnood, pestepidemieën, trauma’s en oorlogen heeft weten te overleven. (...) Na 11 september 2001 viel er een toename van het aantal bezoeken aan boekhandels in New York te bemerken. Lezen bewees een waardevol instrument voor herstel te zijn in verschillende delen van de wereld die werden geteisterd door geweld, diepe economische crisis, ontvolking of natuurrampen. (...) In turbulente

tijden functioneert het geschrevene als een betrouwbaar reservoir aan ideeën die ons verankeren en verlossen.” [2d]

Zevende voordeel van lezen

“Verslingerd aan snelheid hebben we het aanleren van geduld in een hoekje geparkeerd. (...) In deze jachtige tijd presenteren boeken zich als bondgenoten om het plezier in concentratie, intimiteit en kalmte terug te winnen. (...) Een boek respecteert onze concentratie, houdt ons af van zaken die onze aandacht opeisen, zoals pushberichten en reclameboodschappen. Het heeft geen batterijen die opgeladen moeten worden.” [2e]

Waar haal je boeken? In de bibliotheek!

Mira Feticu schreef een lofzang op de bibliotheek. Zelf werkt ze als bibliothecaris in een bibliotheek. En ze staat in een illustere rij van grootheden: Leibniz, Goethe, Stephen King, Annie M.G. Schmidt – zij waren ooit ook bibliothecaris.

In een bibliotheek vind je over welk onderwerp dan ook een boek om je kennis te vergroten. Mira schrijft poëtisch: “De nieuwe, gekafte titels glansden en openen reizen tot de maan en weer terug, als je tenminste nog terug wilde!” [3a] Mooi is ook hoe zij de werking van paddo’s eveneens toepast op sommige boeken. Ga maar even terug naar je kindertijd en je volledig verdwaalde in ‘Alleen op de

Een op de vijf Rotterdammers is laaggeletterd

wereld’ of hoe je een bad trip had toen Kruimeltjes pleegmoeder, vrouw Koster, doodging of toen de hond Moor van Kruimeltje plots opgesloten werd in het asiel. Het zijn onvergetelijke ervaringen “Ik heb me nog nooit zo gevoeld.” [3b]

En er is iets vreemd met een boek. Het trekt andere boeken aan. “We zoeken een boek en we vinden boeken. Het ene boek leidt ons naar het andere en dat weer naar een volgend”. [3c] Maar Mira beschrijft ook de zwarte kanten van de bibliotheek, de libricide, het doden van boeken. Dat kan zijn omdat dictators of religies boeken verbranden en verbieden, maar het gebeurt ook in de kelder van haar eigen bibliotheek, waar de enorme container

staat, waarin de afgeschreven boeken belanden. “Voor mij voelde de kelder als een weeshuis en elke keer dat ik voor de berg mishandelde boeken stond, deed mijn hart pijn”. [3d] Zeer confronterend schrijft ze dat dit een typisch westers gedrag is. “In andere landen lopen ezels dagenlang door de bergen om kinderen die op afgelegen plekken wonen te voorzien van boeken. Gepensioneerde mannen die hun motor tot mobiele bibliotheek hebben omgebouwd, rijden het hele land door om boeken naar verlaten dorpen te brengen”. [3e]

De (grote) filosofen: één is tegen

De schrijver Marcel Proust beschrijft uitvoerig zijn gelezen boeken uit zijn kindertijd. Maar niet alleen schrijvers zijn ambassadeurs voor HET BOEK. Ook grote filosofen beschrijven uitvoerig de boeken die hen geïnspireerd hebben. De Franse filosofen Michel de Montaigne doet dat in het essay ‘Over boeken’ en Jean-Jacques Rousseau doet dat uitvoerig in het vuistdikke ‘Bekentenissen’. De laatste wel met een kritische opmerking over de ‘valse’ boeken die je indoctrineren en niet tot authenticiteit en echte kennis leiden. In de jaren tachtig waarschuwde de Amerikaan Neil Postman, dat in het onderwijs langzaam de boeken verdwijnen, waarvoor tv-beelden in de plaats komen: “We zijn vandaag de dag getuige van de snelle aftakeling van een onderwijssysteem dat is gebaseerd op het traag circulerende gedrukte woord en van de even snelle opkomst van een nieuw soort onderwijs dat is gebaseerd op het razendsnelle elektronische beeld”. [4]

De Australische filosoof Damon Young voegt in zijn lofzang over boeken nog een onbenoemd voordeel van lezen op, namelijk: “Wat voor goeds lezen ook te bieden heeft, het wordt alleen verkregen binnen de ervaring; het maakt deel uit van een algemenere vervlechting van de dingen. Lezers waarderen die ervaring meestentijds om de ervaring zelf. Het begint al met de plezierige inspanning. Geestelijk moeite doen schenkt bevrediging”. Aha, lezen is dus ook gewoon fijn en leuk! [5] In ieder geval is er één grote filosoof die kritisch was over boeken: Plato beschrijft in de dialoog Phaedrus hoe de Egyptische godheid Theuth het schrift uitvond en dat overhandigde aan de koning. Want ondanks alle positieve aspecten, die aan het schrift kleven, blijft het oordeel dat het uiteindelijk negatief zal uitpakken. “Want uw uitvinding zal in de ziel van hen die haar leren, vergetelheid doen

ontstaan, doordat ze zullen verwaarlozen hun geheugen te oefenen”. [6] En echoot deze gedachte niet na in de wanhoop binnen het huidige onderwijssysteem, waarin de leerling in enkele seconden het antwoord weet op welke krankzinnige vraag dan ook via het geroemde of verguisde ChatGPT.

Doel is dat Rotterdammers meer gaan lezen

Humor en boeken

De schrijver en satiricus Ambrose Gwinnett Bierce (1842-1913/1914) definieert een boek zo: de kaft en de achterflap zitten te ver van elkaar. En voor het boek met de titel “Irene Iddesleight” uit 1897 van de zelfbenoemde schrijfster Amanda McKittrick Ros geldt deze definitie zeker. Het is het slechtst geschreven boek ooit. Haar man doneerde het geld om het uit te geven als cadeau voor hun tienjarige huwelijksfeest. Welke vlaag van verstandsverbijstering deze man had, is helaas nooit onderzocht. De schrijver Mark Twain noemde het ‘het boek van de eeuw’. Volgens hem was het een van de beste onbedoelde en grappige boeken aller tijden. Er werden voorleeswedstrijden gehouden: wie als eerste in de lach schoot die had verloren. Voorbeeld? Tuurlijk! En tussen haakjes de stijlfiguren die in ongelooflijke overdaad en gekunsteldheid over elkaar heen buitelden. In het Engels heet dat ‘purple prose’, paars proza: overdadig en overdreven en barok-schrijfstijl, waardoor de aandacht van het verhaal en het plot volledig uit zicht dreigt te raken. “Sir Johns visites begonnen nu talrijk te worden in Dilworth Castle, waarbij ieder bezoekje diende om verder de band der verhoudingen te versterken (= alliteratie), en in de zwoegende boezem van trachtende troost (= alliteratie én larmoyante verzuchtingen) de grauwe genoegens (= alliteratie) van het vermoeide leven te begraven” (= bizarre woordkeus + vreemde onbegrijpelijke beelden; dat heet dan weer een ‘anakoloet’, twee tegenstrijdige zinspatronen).

Gevolg van slecht lezen is kostbaar

Even de feiten op een rij. Van de 15-jarigen in Nederland leest 25% zo slecht dat ze onmogelijk voor een baan geschikt zijn. Te riskant omdat ze elke korte zin niet goed kunnen begrijpen. Van de 15-jarigen vindt 50% lezen een tijdverspilling. Veel studenten van 22 jaar hebben het taalniveau van havo-2. Een jongere leest nu gemiddeld 14 minuten per dag, dat is een afname in leestijd van veertig procent ten opzichte van vijf jaar geleden. Nu snapt toch iedereen de uitspraak van schrijver Adriaan van Dis: hij wil een leesknokploeg oprichten! Is het erg dat die jongere van nu zo slecht leest? Nou, Bol.com vindt van wel. Daar werkte (want nu ontslagen) een jongere op de salarisafdeling en die ontving in zijn mailbox de volgende mededeling:

“Voortaan moten all incoming betalingen have been overgemaakt naar onze filiaalrekening in Spanje.” Bijgevoegd het getal van het over te maken bedrag van 750.000 euro en het nieuwe bankrekeningnummer van een bank in Spanje. De jonge werknemer had geen argwaan, dus.....?

Het idealisme van RIJK

In nummer 6 van Rijk hadden we al een bericht geplaatst over een onderzoek van psychologen dat lezen een zeer positief effect heeft op het geheugen. Bij de lezende ouderen was de geheugenachteruitgang 32 procent lager dan bij de niet- tot weinig lezenden. De RIJK stimuleert het lezen enorm door te schrijven over diverse onderwerpen en aansprekende zaken (liefde, vriendschap, communicatie etc.) Wij geloven in de woorden van de zeer succesvolle kinderboeken schrijver Paul van Loon: “Een boek is zó bijzonder. Ook als voorwerp, het straalt een soort magie uit, een boek heeft een ziel, het lééft. (...) Kleine kinderen zijn en blijven dol op boeken. (...) Het lastige is dat je boeken moet zien te vinden waardoor een kind gaat inzien dat lezen ontzettend leuk is. (...) Bovendien word je door veel te lezen gratis slim. Ideaal. (...) Bij veel gezinnen is er geen leescultuur en als er geen boeken in huis zijn, als ouders zelf niet lezen, wordt het lastig. (...) Je mag kinderen best dwingen om te lezen, als ze maar zelf mogen kiezen wát ze lezen. Dat is belangrijk.” [7]

Gebaseerd op de volgende bronnen: [1]= Voor alle foto's: Financieel Dagblad, bijlage Persoonlijk 7 september 2024 [2a t/m 2e]= Uit liefde voor het lezen, Irene Vallejo (2020)(2025), blz.17+20+24-26+45-46+47-49 [3a t/m 3e]= Geheugen, geschiedenis, beschaving (lofzang op de bibliotheek), Mira Feticu (2023), blz.33+58+112+42+38 [4]= Wij amuseren ons kapot (de geestdodende werking van de beeldbuis), Neil Postman (1985)(1986), blz.143 [5]= De goede lezer (filosofen over literatuur), Damon Young (2016), blz.21 [6]= Phaedrus in Verzameld werk IV (1980), blz.76 [7]= Interview Paul van Loon in de Volkskrantbijlage van 5 juli 2025, blz.14-21

Bibliotheek

Herman Schildert

Herman Schouwenburg woont in Het Lage Land. Hij is tekenaar. De onderwerpen voor zijn tekeningen ontstaan uit flarden van gesprekken, die hij opvangt als hij bij Albert Heijn boodschappen doet, of over de markt loopt of gewoon toevallig ergens zit, bijvoorbeeld in de bibliotheek. Zijn tekeningen van deze terloopse gesprekken tussen wijkbewoners, vatten vaak de tijdgeest. Zijn observaties leggen onze menselijke psyche genadeloos bloot. Hij tekent ons al roddelend, bozig, gefrustreerd, vals, blij, verdrietig op de betere of mindere momenten van ons dagelijkse leven. Soms tekent hij een locatie in Rotterdam. In deze derde reeks van tekeningen in de RIJK zien we voor het eerst iets persoonlijks van Herman: hij leest lui liggend op zijn bank. Toen ik vroeg of hij tekeningen had met het thema 'lezen', stuurde hij me enthousiast veel te veel. Ik koos voor deze vier. Prachtig!

Zie zijn werk op:
www.instagram.com/hermanschildert of
www.facebook.com/hermanschouwenburg
 of www.flickr.com/photos/hermanschildert

Lezer op de bank

Lezer station

Voorlezen

Bedankt voor het lezen!